

18351

ปัญหาพิเศษ

เรื่อง

การศึกษาสภาพการผลิตและการตลาดของเกษตรกรผู้ปลูกส้มเขียวหวาน

ตำบลบึงกาสาม อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ปี พ.ศ. 2543

A study on Tangerine Production and Marketing of Farmer in

Thumboon Bungkacham Aumphoe Nongsua Changwat Pathumthani in 2000

โดย

นางสาวกาญจนา สดใสญาติ นายเทพส เนตรสุวรรณ

T096097

เสนอ

ภาควิชาเทคนิคเกษตร

คณะเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง กทม.

เพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต (พัฒนากการเกษตร)

ปพ.

พ.ศ. 2544

กA25ก

2544

รชชพญ.....

เลขทะเบียน..... 96097

วัน เดือน ปี..... 2544

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ใบรับรองปัญหาพิเศษ

ภาควิชาเทคนิคเกษตร

คณะเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า เจ้าคุณทหารลาดกระบัง กทม.

เรื่อง

การศึกษาสภาพการผลิตและการตลาดของเกษตรกรผู้ปลูกส้มเขียวหวาน

ตำบลบึงกาสาม อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ปี พ.ศ. 2543

A Study on Tangerine Production and Marketing of Farmer in

Thumboon Bungkacham Aumphoe Nongsua Changwat Pathumthani in 2000

โดย

นางสาว กาญจนา สดใสญาติ นาย เทพรส เนตรสุวรรณ

ได้รับการตรวจสอบและอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตร

วท.บ. (พัฒนาการเกษตร)

เมื่อวันที่ 18 เดือน พ.ค. พ.ศ. 44

ประธานกรรมการปัญหาพิเศษ 18 / พค. / 44

(อาจารย์ สอนง นิลเพ็ชร)

กรรมการปัญหาพิเศษ

..... 18 พค. 44

(อาจารย์ ดำรงค์ชัย สิทธิโชค)

หัวหน้าภาควิชา

..... 21 พค. 2544

(อาจารย์ สุขุมารณ์ ชันศรี)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทคัดย่อ

ชื่อเรื่อง : การศึกษาสภาพการผลิตและการตลาดของเกษตรกรผู้ปลูกส้มเขียวหวาน

ตำบลบึงกาสาม อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ปี พ.ศ.2543

โดย : นางสาวกาญจนา สดใสญาติ นายเทพรส เนตรสุวรรณ

ชื่อปริญญา : วิทยาศาสตรบัณฑิต (พัฒนาการเกษตร)

สาขาวิชาเอก : พัฒนาการเกษตร

ประธานกรรมการปัญหาพิเศษ :

(อาจารย์สนอง นิลเพ็ชร)

.....18.....พ.ศ.....44.....

วัตถุประสงค์ในการศึกษาเรื่องนี้ เพื่อศึกษาสภาพเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรการผลิตและการตลาดของส้มเขียวหวาน รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคของเกษตรกร

ผลการศึกษาพบว่าเกษตรกรเป็นเพศชาย ร้อยละ 77.33 เป็นหญิง ร้อยละ 26.67 มีอายุเฉลี่ย 46.75 ปี สถานภาพทางสมรส ส่วนใหญ่จะแต่งงานแล้ว มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 5 คน ระดับการศึกษาส่วนใหญ่คือระดับประถมศึกษา อาชีพเดิม คืออาชีพทำนา อาชีพหลัก คือ ทำการเกษตรมากที่สุด ส่วนใหญ่ไม่มีอาชีพรอง และเกษตรกรส่วนใหญ่จะเป็นคนในตำบลนี้ เหตุผลที่ปลูกส้มเขียวหวาน เพราะรายได้ดี ความรู้ได้จากการค้นคว้าด้วยตนเอง แหล่งปรึกษาปัญหาส่วนใหญ่คือ ตัวแทนบริษัทขายปุ๋ยหรือยาป้องกันกำจัดศัตรูพืชความรู้ทางด้านการเกษตรส่วนใหญ่ได้รับจากวิทยุโทรทัศน์ เกษตรกรจะเคยเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร ส่วนใหญ่เคยกู้ยืมจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ แหล่งรายได้ส่วนใหญ่มาจากส้มเขียวหวานเพียงอย่างเดียว รายได้เฉลี่ย 88,074.07 บาท/ครอบครัว/ปี

พื้นที่ปลูกส้มเขียวหวานเฉลี่ย 18.88 ไร่/ครอบครัว เป็นพื้นที่ของตนเองมากที่สุด โดยเกษตรกรจะปลูกส้มเขียวหวานพร้อมกัน พันธุ์ที่ปลูกทั้งหมดเป็นพันธุ์บางมด แหล่งที่มาของกิ่งพันธุ์ส่วนใหญ่มาจากแหล่งอื่น เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่นิยมใส่ปุ๋ยรองพื้น การเตรียมขนาดหลุมปลูกขนาดกว้าง 1x1 เมตร โดยการเว้นระยะระหว่างต้น 2.51-3.00 เมตร มีจำนวนต้นส้มเขียวหวาน 71-80 ต้น/ไร่ ความกว้างของแปลง 5.01-6.00 เมตร ไม่มีการปลูกพืชแซมส้มเขียวหวาน ในการกำจัดวัชพืชจะใช้วิธีกล เกษตรกรจะมีการกักน้ำ 10-20 วัน อายุของส้มที่เริ่มเก็บเกี่ยว 3 ปี และเกษตรกรส่วนใหญ่มีเครื่องทุ่นแรงประเภทเครื่องพ่นยา เรือรดน้ำ เครื่องตัดหญ้า เครื่องสูบน้ำ เกษตรกรส่วนใหญ่จ้างแรงงาน โดยจ้างแรงงานรายวันเป็นส่วนใหญ่ ผลผลิตของส้มออกตลอดปี ปริมาณผลผลิตอยู่ในช่วง 1,251 – 2,200 กก./ไร่มีการจำหน่ายแบบขายส่ง ผลผลิตส่วนใหญ่อยู่

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ในระดับปานกลาง เกษตรกรส่วนใหญ่จะไม่ทราบราคาขายส่งหรือราคาขายปลีกที่เป็นจริงสาเหตุที่ขายผ่านพ่อค้าคนกลางคือไม่สะดวกที่จะนำไปขายเอง และไม่ทราบว่าพ่อค้าจะมีการบวกเพิ่มขึ้นเท่าไร พ่อค้าส่วนใหญ่มาจากตลาดไท และวิธีการขายส่วนใหญ่จะติดต่อไปหาพ่อค้าเอง ขนาดผลโดยเฉลี่ยเป็นปัจจัยในการกำหนดราคาในการขาย การขายจะไม่มีขีดเกรดมากที่สุด เดือนที่มีการขายราคาสูงสุดคือเดือนสิงหาคม เดือนที่มีราคาต่ำที่สุดคือ เดือนมีนาคม ทั้งขีดเกรดและไม่ขีดเกรด โดยราคาขายไม่ขีดเกรดสูงสุดเฉลี่ยอยู่ในช่วงราคา 16-25 บาท/กก. ราคาขายต่ำสุดเฉลี่ย จะอยู่ในช่วง 6-10 บาท/กก. ราคาขายแบบขีดเกรดสูงสุดเฉลี่ยจะอยู่ในช่วง 10-19 บาท/กก. ราคาต่ำสุดเฉลี่ยจะอยู่ในช่วง 4-5 บาท/กก. ต้นทุนการผลิตส้มเขียวหวานทั้งหมดเฉลี่ย 17,737.58 บาท/ไร่/ปี ราคาส้มเขียวหวานเฉลี่ย กิโลกรัมละ 11 บาท ผลผลิตส้มเขียวหวานเฉลี่ย เท่ากับ 2,131.11 กก./ไร่ รายได้ที่เกษตรกรรับต่อไร่เท่ากับ 23,442.21 บาทต่อไร่ เกษตรกรจะได้กำไรเฉลี่ย 5,704.63 บาทต่อไร่

สำหรับปัญหาเกี่ยวกับการปลูกส้มเขียวหวาน เกษตรกรผู้ปลูกส้มเขียวหวานถือว่าปัญหาโรคและแมลงเป็นปัญหาที่สำคัญที่สุด ส่วนปัญหาอื่น ๆ ก็เป็นปัญหาที่มีความสำคัญรองลงมาตามลำดับ เกษตรกรผู้ปลูกส้มเขียวหวานส่วนใหญ่ยังต้องการความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ของรัฐในเรื่องเกี่ยวกับการให้ปุ๋ยและยาไม่ให้แพงเกินไป เพราะจะทำให้ต้นทุนในการผลิตลดลงได้มากขึ้น

คำนิยม

ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์สนอง นิลเพ็ชร ประธานกรรมการที่ปรึกษา และ
อาจารย์ คำรงค์ชัย สิทธิโชค กรรมการที่ปรึกษาที่กรุณาให้คำปรึกษา คำแนะนำ และตรวจแก้ไข
ปัญหาพิเศษฉบับนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น นอกจากนี้ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่เกษตรอำเภอหนองเสือ
ที่อำนวยความสะดวกด้านข้อมูลต่างๆ ในการศึกษาครั้งนี้

การศึกษาครั้งนี้ ขอมอบแด่เกษตรกรชาวสวนส้มเขียวหวานเพื่อประโยชน์อันพึงมิได้

นางสาวกาญจนา สดใสญาติ

นายเทพรส เนตรสุวรรณ

เมษายน 2544

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญ

	หน้า
สารบัญตาราง	(ก)
สารบัญภาพ	(ข)
บทที่ 1 บทนำ	1
ความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการศึกษา	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
ขอบเขตที่ใช้ในการศึกษา	4
นิยามศัพท์	5
บทที่ 2 การตรวจเอกสาร	6
บทที่ 3 วิธีการศึกษา	18
การเก็บรวบรวมข้อมูล	19
เครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล	19
การวิเคราะห์ข้อมูล	19
บทที่ 4 ผลการศึกษา	22
บทที่ 5 สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ	56
เอกสารอ้างอิง	59
ภาคผนวก	62
สภาพทั่วไปของตำบลบึงกาสาม อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี	
แบบสัมภาษณ์	

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1. พื้นที่เพาะปลูก ผลผลิตรวมและผลผลิตเฉลี่ยของส้มเขียวหวาน แยกตามจังหวัดที่สำคัญและรายภาคปีการเพาะปลูก 2534/35	3
2. ชนิดปุ๋ยอินทรีย์ที่นิยมใช้กับต้นส้ม	12
3. จำนวนเกษตรกรทั้งหมด และเกษตรกรตัวอย่างของแต่ละหมู่บ้าน ตำบลบึงกาสาม อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี	18
4. การปฏิบัติงาน	20
5. สภาพเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรผู้ปลูกส้มเขียวหวาน	26
6. สภาพการผลิตส้มเขียวหวาน	35
7. การตลาด	43
8. วิธีการจำหน่ายผลผลิต	47
9. ต้นทุนการผลิตส้มเขียวหวาน	50
10. ปัญหาและอุปสรรคในการผลิตและการตลาดของส้มเขียวหวาน	53
11. การต้องการความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ของรัฐในการแนะนำ	54

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1	แผนที่ตำบลบึงกาสาม อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 1

ความสำคัญของการศึกษา

(Statement of the Problem)

ส้มเขียวหวานเป็นผลไม้ที่ประชาชนทั่วไป ทั้งในประเทศและต่างประเทศนิยมบริโภคกัน อาจกล่าวได้ว่า ส้มเขียวหวานเป็นผลไม้ที่คนไทยนิยมบริโภคกันมากที่สุด ทั้งยังมีคุณค่าทางอาหารสูงทั้งวิตามินและเกลือแร่ สามารถนำมาบริโภคได้ทั้งในรูปของผลไม้สด และแปรรูปเป็น อย่างอื่น ดังนั้นความต้องการในด้านปริมาณและคุณภาพจึงมีมากขึ้นในแต่ละปี ดังจะเห็นได้จากการขยายตัวของพื้นที่ปลูกส้มเขียวหวานรวมทั้งประเทศ จากปี พ.ศ. 2526/2527 ซึ่งมีพื้นที่ปลูก 219,767 ไร่ มาเป็น 310,818 ไร่ ในปี พ.ศ. 2531/2532 (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2532 : 120) และมีแนวโน้มเพื่อการส่งออกเพิ่มขึ้นทุกปี

แม้ว่าการส่งออกส้มเขียวหวาน จะมีปริมาณที่ไม่แน่นอน และยังมีสัดส่วนการส่งออกที่ ไม่มากเมื่อเปรียบเทียบกับปริมาณผลผลิตที่ผลิตได้ แต่แนวโน้มปริมาณการส่งออกมีแนวโน้มสูง ขึ้นเรื่อย ๆ ในปัจจุบันประเทศที่เป็นประเทศลูกค้าสำคัญของส้มเขียวหวานของไทย คือ ลาว รองลงมา คือ มาเลเซีย ฮองกง และสิงคโปร์ และความเป็นไปได้ในตลาดในอนาคตมีแนวโน้ม จะเน้นทางด้านกลุ่มตลาดยุโรปมากขึ้น เพราะมีชาวเอเชียที่นิยมบริโภคส้มเขียวหวาน ที่ผลิตจากแถบ เอเชียไปอาศัยอยู่มาก

จากการสำรวจ พื้นที่เพาะปลูกส้มเขียวหวานของกรมส่งเสริมการเกษตรในปี พ.ศ. 2534 ที่ผ่านมามีพบว่าภาคกลางมีพื้นที่เพาะปลูกและมีผลผลิตรวมมากที่สุด คือมีพื้นที่เพาะปลูก 194,678 ไร่ หรือร้อยละ 65.86 ของปริมาณพื้นที่เพาะปลูกทั่วประเทศ และมีปริมาณผลผลิต 295,326 ตัน หรือร้อยละ 62.87ของปริมาณผลผลิตทั่วทั้งประเทศ โดยมีแหล่งผลิตที่สำคัญอยู่ที่จังหวัดปทุมธานี จังหวัดสระบุรีและกรุงเทพฯ ส่วนภาคที่มีผลผลิตรองลงมาคือ ภาคตะวันออก (โดยมีแหล่งผลิตที่สำคัญอยู่ที่จังหวัดตราด จังหวัดจันทบุรี และจังหวัดนครนายก) ภาคเหนือ ภาคใต้และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามลำดับ (ตารางที่ 1)

ถึงแม้ส้มเขียวหวานเป็นไม้ผลที่สามารถผลิตได้ทั่วทุกภาคของประเทศ แต่ในขบวนการผลิตมีการนำเอาเทคโนโลยีบางอย่างมาใช้ เช่น การบังคับให้ออกดอกและติดผล โดยการกักน้ำ หรือใช้สารเคมีเร่งการออกดอก ทำให้สามารถหลีกเลี่ยงการเก็บเกี่ยวในเวลาเดียวกันได้ ทั้งกับส้มเขียวหวานด้วยกัน และกับผลไม้ชนิดอื่น ๆ เช่น ส้มเขียวหวานที่ผลิตในจังหวัดปทุมธานี จังหวัดสระบุรี และจังหวัดนครนายกจะเริ่มออกสู่ตลาดตั้งแต่ปลายเดือนตุลาคม ถึงเดือนพฤศจิกายน ส่วนส้มเขียวหวานที่ผลิตจากภาคตะวันออกจะออกสู่ตลาดในช่วงเดือนธันวาคม ถึงเดือนมกราคม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

และในช่วงปลายเดือนมกราคม ก็จะมีส้มเขียวหวาน จากทางภาคใต้และภาคเหนือจะเริ่มทยอยออกสู่ตลาดในช่วงนั้น เป็นการหลีกเลี่ยงภาวะอุปทานของการผลิตที่ล้นตลาด

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าเกษตรกรจะสามารถจัดการให้ส้มเขียวหวานออกสู่ตลาดในช่วงระยะเวลาที่แตกต่างกันได้ เพื่อป้องกันปัญหาด้านอุปทานล้นตลาด แต่เกษตรกรผู้ปลูกส้มเขียวหวาน ยังประสบกับปัญหาอื่น ๆ อีกในหลายด้าน เช่น ด้านภัยธรรมชาติ หรือในด้านการลงทุนในการทำการผลิตที่จะต้องพิจารณาถึงทุน และผลตอบแทนที่ได้รับ เพื่อประกอบการตัดสินใจในการผลิต เพราะในภาวะปัจจุบันต้นทุนการผลิตส้มเขียวหวานที่จำเป็น เช่น ค่าปุ๋ย ค่าสารเคมี กำจัดศัตรูพืช ค่าที่ดินค่ากึ่งพันธุ์ ค่าจ้างแรงงาน และค่าปัจจัยการผลิตอื่นๆ มีแนวโน้มสูงขึ้น แต่ราคาของผลผลิตที่ได้รับไม่สูงตามไปด้วย ทำให้เกษตรกรประสบปัญหาการขาดทุน ถึงขั้นต้องเลิกกิจการไป

ดังนั้นเนื่องจากตำบลบึงกาสามเป็นตำบลที่มีเกษตรกรปลูกส้มเขียวหวานเป็นจำนวนมาก จึงเห็นสมควรที่จะศึกษาถึงวิธีการผลิตและปัญหาในด้านการผลิตและการตลาด ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคของการปลูกส้มเขียวหวานเพื่อเป็นข้อมูลในการนำไปพัฒนาและส่งเสริมด้านการเกษตรแก่เกษตรกร

ตารางที่ 1 พื้นที่เพาะปลูก ผลผลิตรวมและผลผลิตเฉลี่ยของส้มเขียวหวาน แยกตามจังหวัดที่สำคัญและรายภาค ปีการเพาะปลูก 2534/35

ภาค	จังหวัด	พื้นที่เพาะปลูก (ไร่)	ร้อยละ ¹	ผลผลิตรวม (ตัน)	ร้อยละ ²	ผลผลิตเฉลี่ย (กิโลกรัม / ไร่)
เหนือ	แพร่	15,829	5.32	13,130	4.92	2,000
	น่าน	13,360	4.43	15,402	3.27	1,857
	อื่นๆ	9,919	3.48	18,294	3.95	-
	รวมทั้งหมด	39,108	13.23	56,926	12.11	1,963
กลาง	ปทุมธานี	150,053	50.46	235,883	50.18	3,500
	สระบุรี	25,990	8.79	4,872	1.04	1,160
	กรุงเทพฯ	17,979	6.08	54,285	11.56	3,200
	อื่นๆ	658	0.53	286	0.09	-
	รวมทั้งภาค	194,678	65.86	295,326	62.87	3,327
ตะวันออกเฉียงเหนือ		240	0.09	93	0.02	1,289
ตะวันออก	ตราด	16,708	5.62	27,852	5.92	2,200
	จันทบุรี	9,700	3.28	18,182	3.87	2,510
	นครนายก	5,681	1.92	13,500	2.87	3,000
	อื่นๆ	7,733	2.65	14,398	3.08	-
	รวมทั้งหมด	39,822	13.47	73,932	15.74	2,465
	ใต้	ยะลา	1,029	0.33	2,085	0.43
ระนอง		2,132	0.71	2,720	0.57	1,400
อื่นๆ		4,355	1.50	5,496	1.18	-
รวมทั้งหมด		7,516	2.54	10,261	2.18	1,646
รวมทั้งประเทศ		295,593	100.00	469,770	100.00	2,783

หมายเหตุ : 1 และ 2 จากการคำนวณ

ที่มา : กรมส่งเสริมการเกษตร (2534)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

(Objective of the Study)

1. เพื่อศึกษาสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร ผู้ปลูกส้มเขียวหวาน ตำบลบึงกาสาม อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี
2. เพื่อศึกษาสภาพการผลิตและการตลาดของส้มเขียวหวาน ตำบลบึงกาสาม อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี
3. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการผลิตและการตลาดของส้มเขียวหวาน ตลอดจนแนวทางการแก้ไขปัญหา ตำบลบึงกาสาม อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

(Expected Result)

1. ทำให้ทราบพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรผู้ปลูกส้มเขียวหวาน
2. ทำให้ทราบสภาพการผลิตและการตลาดของส้มเขียวหวานที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน
3. ทำให้ทราบปัญหาและอุปสรรคในการผลิตและการตลาดของส้มเขียวหวาน ตลอดจนแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น
4. ผลจากการวิจัยสามารถใช้เป็นข้อมูลเพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาส่งเสริมเกษตรกรเกี่ยวกับส้มเขียวหวานและจะใช้ประโยชน์ต่อการศึกษาเกี่ยวกับการผลิต และการตลาดของส้มเขียวหวาน

ขอบเขตของการศึกษา

(Scope of the Study)

การศึกษาในครั้งนี้ ศึกษาเกษตรกรผู้ปลูกส้มเขียวหวานใน ตำบลบึงกาสาม อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ในปี พ.ศ. 2543 โดยจะศึกษาสภาพการผลิตทั่วไป และการตลาดของเกษตรกรที่จำหน่าย โดยจะสุ่มตัวอย่างเกษตรกรแบบการคัดเลือกด้วยวิธี Quota Sampling

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

นิยามศัพท์
(Definitions)

เกษตรกร หมายถึง เกษตรกรผู้ทำการผลิต ผู้ปลูก หรือเจ้าของสวนส้มเขียวหวาน ตำบล บึงกาสาม อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี

สภาพทางเศรษฐกิจและสังคม หมายถึง ข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกรได้แก่ เพศ อายุ การสมรส ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครอบครัว อาชีพเดิม อาชีพหลัก อาชีพรอง ลักษณะ การย้ายถิ่น แหล่งความรู้ที่ได้รับ แหล่งเงินทุน แหล่งรายได้ รายได้

สื่อ หมายถึง สิ่งที่เป็นตัวกลางในการให้ความรู้ต่างๆ

การผลิตส้ม หมายถึง การเตรียมพื้นที่ การปลูก และการกำจัดวัชพืช การบังคับให้ส้ม ออกดอก ตลอดจนปริมาณ ผลผลิต ต้นทุนการผลิต

การตลาด หมายถึง การจัดจำหน่ายส้มเขียวหวาน การคัดขนาด การขายผลผลิตส้มของ เกษตรกร

เจ้าหน้าที่ หมายถึง เจ้าหน้าที่ที่ทำงานเกี่ยวกับทางการส่งเสริมการเกษตร เช่น เจ้าหน้าที่ ส่งเสริมการเกษตรระดับตำบล นักส่งเสริมวิชาการเกษตร ผู้บริหารทางการเกษตรระดับอำเภอ

การคัดเกรด หมายถึง การดูขนาดและลักษณะของส้ม

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร

(Review of Related Literature)

การปลูกส้มเขียวหวาน

ส้มเขียวหวานเป็นไม้ผลยืนต้น จัดอยู่ในพวกตระกูลส้ม ปลูกกันมากในบริเวณร้อนและกึ่งร้อน (Tropical and subtropical) ถิ่นกำเนิดเชื่อว่าอยู่ในแถบเอเชียตอนใต้ของประเทศจีน หรือตอนเหนือของอินโดจีน และหมู่เกาะมลายู (วัฒนา, 2514 : 1) และอาจมีถิ่นกำเนิดในแถบเทือกเขาหิมาลัย ด้านตะวันตกแถบแคว้นอัสสัม (Assam) ในปัจจุบันประเทศไทยเชื่อว่าเป็นแหล่งกำเนิดส้มแห่งหนึ่งเช่นกัน (รวี, 2523 : 1)

ส้มเขียวหวานมีชื่อทางวิทยาศาสตร์ว่า *Citrus reticulata* Blanco หรืออาจเรียกได้อีกอย่างหนึ่งว่า *Citrus nobilis* var *deliciosa* แต่ไม่ค่อยนิยมใช้ และมีชื่อสามัญว่า Tangerine การปลูกส้มเขียวหวานและการนำพันธุ์เข้ามาปลูกในประเทศไทย เชื่อว่าชาวจีนนำเข้ามาปลูกประมาณร้อยกว่าปีมาแล้ว (วัฒนา, 2514 : 1-3) หรือประมาณ พ.ศ. 2400-2410 (รวี, 2523 : 4) และได้แพร่พันธุ์เพิ่มมากขึ้นในปัจจุบัน เนื่องจากสภาพดินฟ้าอากาศในประเทศไทย เหมาะสมต่อการเจริญเติบโตของส้มมาก

ส้มเขียวหวานสามารถเจริญเติบโตได้ดีทั้งในเขตร้อนและกึ่งร้อน เป็นไม้ผลที่มีทรงพุ่มขนาดกลาง เนื้อไม้ค่อนข้างฉ่ำได้ง่าย เปลือกขมอะ่อนมีสีเขียว เมื่อแก่มีสีน้ำตาลอมเหลือง (วัฒนา, 2514 : 3) ความสูงของต้นส้มในภาคกลางสูงประมาณ 2-4 เมตร ทางจังหวัดน่าน และเพชรบูรณ์สูงประมาณ 4-6 เมตร (หลวงบุรศบารุงการ, 2519 : 14) ใบของส้มเขียวหวานทั่วไปมีขนาดเล็กบาง ดอกเป็นดอกเดี่ยวขนาดเล็กสีขาว ผลมีทรงกลมเป็นเล็กน้อย ส่วนกว้างจะมากกว่าส่วนสูง ฐานผลกลมมนด้านล่างเป็นแอ่งตื้น โดยทั่วไปจะไม่มีจุดที่ขั้วผลนอกจากบางพันธุ์ ผิวผลเรียบ เปลือกบาง มีต่อน้ำมันอยู่ตามผิวเปลือกจำนวนมาก ผิวผลเมื่อแก่จัดจะออกสีเหลืองอมเขียว รสหวานอมเปรี้ยวเล็กน้อย กลีบแยกออกจากกันได้ง่าย เส้นใยน้อย ชันนึ่ม ฉ่ำน้ำ มีเมล็ดน้อย (สุวิทย์, 2531 : 5-6)

พันธุ์ส้มเขียวหวาน

ส้มเขียวหวานในประเทศไทยนั้นมีผู้อธิบายเกี่ยวกับพันธุ์ไว้หลายท่าน ซึ่งรวบรวมได้ดังนี้คือ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

พันธุ์ส้มเขียวหวานที่ปลูกในประเทศไทย ส่วนใหญ่เป็นพันธุ์บางมด (ทวิศักดิ์ 2530 : 2) ซึ่งส้มเขียวหวานมีพันธุ์เดียวคือพันธุ์บางมด โดยกิ่งพันธุ์ที่นำไปปลูกส่วนใหญ่ซื้อจากบางกอกน้อย แต่ไปปลูกที่ต่างกัน สภาพดินฟ้าอากาศที่ต่างกัน ลักษณะส้มต่างกัน เรียกไปตามสถานที่ปลูก เช่น ส้มบางมดปลูกที่แขวงบางมด เขตราชบุรีบูรณะ และเขตบางขุนเทียน ส้มรังสิต ปลูกที่จังหวัดปทุมธานี ส้มน่าน ปลูกที่จังหวัดน่าน เป็นต้น (กรมส่งเสริมการเกษตร , 2532)

สุวิทย์ (2531 : 10) ได้เขียนว่า ส้มเขียวหวานที่ปลูกอยู่ทั่วไปพบว่า เป็นชนิดเดียวกัน มีลักษณะที่เหมือน ๆ กัน จนไม่สามารถที่จะแยกออกจากกันได้อย่างชัดเจน จะมีบางต้นที่ปลูกด้วยเมล็ด แล้วเกิดการกลายพันธุ์ทำให้ลักษณะแตกต่างกันไปบ้างเล็กน้อย อีกประการหนึ่งสภาพดินฟ้าอากาศที่แตกต่างกันแล้วลักษณะของส้มที่แตกต่างกันไป ดังเช่น ส้มที่ปลูกอยู่ที่ภาคเหนือจะมีสีเหลืองเข้มและแดงเรื่อๆ แต่ส้มที่ปลูกในแถบภาคกลาง แม้จะสุกดีแล้วแต่ก็ยังมีสีเขียวปนอยู่ หากจะต้องแบ่งชนิดพันธุ์ออกไปจะต้องได้รับความร่วมมือจากหลายฝ่าย หรือมีนักค้นคว้า โดยเฉพาะส่วนชื่อที่เรียกเฉพาะนั้น ก็เพื่อให้ทราบว่าเป็นพันธุ์อะไรเท่านั้น เช่น พันธุ์บางมด ซึ่งปลูกอยู่แถบบางมด บางขุนเทียน หรือพันธุ์แดงหวานที่ปลูกแถวจังหวัดนนทบุรี เป็นต้น ถึงแม้จะนำไปปลูกที่อื่นก็ยังเรียกชื่อพันธุ์เดิมอยู่นั่นเอง

สวัสดิ์ (2503 : 10) ได้แยกส้มเขียวหวานออกเป็น 2 พันธุ์คือ

- 1.ชนิดเปลือกหนา เรียกว่า แดงหวาน ใบและผลย่อมกว่าส้มเขียวหวาน รสอมเปรี้ยวอมหวาน ต้องเก็บตอนสุาแรก ขึ้น ชัดเจน หรือสุกทั้งผลจึงจะได้ผลดี ไม่ค่อยนิยมปลูกกันเพราะราคาไม่ดี เหมาะสำหรับส่งต่างประเทศ เพราะมีเปลือกหนา กำลังจะสูญพันธุ์ หาคุยาก
- 2.ชนิดเปลือกบาง ชาวสวนเรียกว่าส้มเขียวหวาน รสหวานกว่าแดงหวาน ประชาชนนิยมขายง่าย เปลือกมีสีเขียวปนเหลือง

สุรนนต์ (2521 : 181) รวบรวมส้มเขียวหวานได้ 10 ชนิดคือ

- 1.ส้มเขียวหวานตำบลบางยอ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ
- 2.เทพรส ตำบลบางยอ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ
- 3.ผลใหญ่ กากนึม ตำบลคลองอ้อม จังหวัดนนทบุรี
- 4.รสดี กากนึม ตำบลบางมด อำเภอรามบุรีบูรณะ จังหวัดกรุงเทพฯ
- 5.ส้มอีแปะ ตำบลบางละมุด อำเภอดลิ่งชัน จังหวัดกรุงเทพฯ
- 6.ผลใหญ่ รสดี ตำบลบางละมุด อำเภอดลิ่งชัน จังหวัดกรุงเทพฯ
- 7.หัวจุก กากนึม อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม
- 8.แดงหวาน อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
- 9.เขียวฉนวน อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนลิขสิทธิ์ไว้เพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

10.แหลมทอง อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี

แสง (2526: 116) แบ่งพันธุ์ส้มเขียวหวานและนิยมปลูกในขณะนี้ เป็น 3 พันธุ์ คือ

1. ส้มเขียวหวานพันธุ์แหลมทอง มีขนาดผลปานกลาง แต่มีรสหวานจัดดี ถึงแม้ผลส้มยังไม่ถึงอายุเก็บเกี่ยว รสส้มก็ไม่เปรี้ยว ลำต้นใหญ่ ออกดอกออกผลน้อย ผลผลิตปานกลาง ปัจจุบันนิยมปลูกกันมากในบริเวณท่าขนุน วัดเพลง จังหวัดราชบุรี

2. ส้มเขียวหวานพันธุ์ผิวเรียบ มีขนาดพอควร และมีความหวานดี เปลือกบาง ส้มชนิดนี้เรียกว่า ส้มบางล่าง ซึ่งปลูกอยู่ในบริเวณแถบบางมด บางขุนเทียน ราษฎร์บูรณะ เป็นต้น

3. ส้มเขียวหวานชนิดเปลือกค่อนข้างหนา รสหวานปานกลาง ไม่หวานแหลมนัก มีจุดนิคหน้อย น้ำหนักผลดีผลใหญ่ ผู้ปลูกได้ผลผลิตน้ำหนักรวม ส้มชนิดนี้เรียกว่า ส้มบางบานส่วนมากมีแถบบางขุนนนท์ บางกอกน้อย บางกรวย และในขณะนี้ ปลูกในอำเภอรังสิต และจังหวัดนครปฐม

การปลูกส้มเขียวหวานโดยทั่วไป

พื้นที่ที่เหมาะสม

ดิน ดินที่จะปลูกควรเป็นดินที่อุดมสมบูรณ์ มีการระบายน้ำได้ดี เพราะถ้ามีน้ำขัง หรือระดับน้ำใต้ดินตื้นเกินไป จะทำให้ส้มเกิดโรคโคนเน่า และรากเน่าได้ง่าย (ฟุ้งและสถาปัตย์, 2527 : 12) นอกจากนี้จะมีการระบายน้ำที่ดีแล้ว ดินปลูกควรมีชั้นดินไม่ต่ำกว่า 1 เมตร ควรมีสภาพเป็นกรดเล็กน้อย ประมาณ 5.9-6.9 ซึ่งเป็นสภาพดินที่ส้มเขียวหวานมีการเจริญเติบโตได้ดี น้ำต้องให้อย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะฤดูแล้งต้องมีการให้น้ำอย่างเพียงพอ (ทวีศักดิ์, 2530 : 7)

น้ำ น้ำเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่จะขาดเสียไม่ได้ เพราะขาดน้ำจะทำให้เหี่ยวเฉา เจริญเติบโตช้า ให้ผลไม่ดก อายุไม่ยืนนาน แม้ดินจะมีความอุดมสมบูรณ์ของดินมากก็ตาม หากขาดน้ำต้นส้มไม่สามารถจะเจริญอยู่ได้ บริเวณที่ปลูกส้มควรอยู่ใกล้แหล่งน้ำ หรือมีการชลประทาน สามารถนำน้ำมาหล่อเลี้ยงต้นส้มได้ในเวลาที่ต้องการ (สุวิทย์, 2531 : 10)

อุณหภูมิ อิทธิพลของอุณหภูมิ มีผลกระทบต่อส้ม เนื่องจากส้มเขียวหวานเป็นไม้ผลกิ่งเมื่องร้อน จึงไม่ชอบอากาศร้อนจัด หรือหนาวจัดเกินไป แต่ถ้าปลูกในพื้นที่ที่มีอากาศเย็น เช่นทางภาคเหนือของไทย จะทำให้ส้มมีสีเหลืองจัดกว่า ส้มที่ปลูกในภาคกลาง (สุวิทย์, 2531 : 3)

ลม ลมเป็นอุปสรรคอย่างหนึ่งที่จะพิจารณา เพราะในที่บางแห่งมีลมพัดแรง จะทำให้ผลส้มร่วงได้ง่าย หรืออาจทำให้ผลส้มเกิดแผล เพราะการเสียดสีต่าง ๆ ทำให้ราคาตกต่ำ (สุวิทย์, 2531 : 4)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตลาดและการคมนาคม สถานที่ทำสวนควรอยู่ใกล้ทางคมนาคม สามารถเข้าออกได้สะดวก และควรใกล้ตลาด เพราะจะทำให้ค่าขนส่งและค่าใช้จ่ายในการผลิตต่ำ (สุวิทย์, 2531 : 4) อื่น ๆ เช่น ปัญหาการรบกวนจากเพื่อนบ้านเรือนเคียง ซึ่งอาจเป็นสิ่งที่บั่นทอนกำลังใจเกษตรกร (สุวิทย์, 2531 : 4)

การเตรียมหลุมและระยะการปลูก

การเตรียมหลุมการปลูก ให้ขุดหลุมกว้าง 30-40 ซม. (ฟุ้งและสถาปัตย์, 2507 : 14) แต่ต้องเป็นที่ยกร่องใหม่ ควรขุดหลุมให้กว้าง และลึกอย่างน้อย 1 เมตร (หลวงบูรสะบารุงการ, 2519 : 71) ส่วนระยะของการปลูกนั้นได้หลายระยะคือ

ระยะปลูก 4x4 เมตร หรือ 4x5 เมตร ระยะปลูกนี้เมื่อส้มอายุ 10 ปีขึ้นไปแล้วทรงพุ่มจะติดกัน จะต้องตัดส้มออกบ้างโดยตัดต้นเว้นต้น และการใช้ระยะปลูกนี้จะทำให้ได้ต้นส้ม 100 ต้น/ไร่ และ 85 ต้น/ไร่ หรืออาจใช้ระยะปลูก 6x6 เมตร หรือ 6x7 เมตร ซึ่งเป็นระยะมาตรฐานเหมาะกับดินดี ขนาดปานกลาง และไม่จำเป็นต้องตัดส้มออกเมื่อต้นโต การใช้ระยะปลูกนี้จะทำให้ได้จำนวนต้นส้ม 35 ต้น/ไร่ (ฟุ้งและสถาปัตย์, 2507 : 14-15) ส่วนการปลูกส้มในรูปแบบการยกร่อง ควรให้มีหลังร่องกว้าง 6 เมตร ท้องร่องลึก 1 เมตร กว้าง 1.4 เมตร (สมจิต, 2523 : 4) นอกจากนั้นในพื้นที่ปลูกส้มเขียวหวานในสภาพการยกร่องนั้นทรงพุ่มมักใหญ่มากนัก จึงนิยมปลูก 3.5 เมตร ดังนั้นในแต่ละร่องจึงทำใจดส้มห่างกันประมาณ 3.5 เมตร (ทวีศักดิ์, 2530 : 9)

การขยายพันธุ์

ส้มเขียวหวานสามารถขยายพันธุ์ได้หลายวิธี (ฟุ้งและสถาปัตย์, 2507 : 18-20) คือ

1. ปลูกด้วยกิ่งตอนตัด คือ กิ่งตอนที่รากแก่ได้ขนาดแล้ว ตัดไปปลูกในหลุมปลูกเลย การปลูกด้วยกิ่งตอนตัดนี้มีอัตราการตาย 10-15 %

2. ปลูกด้วยกิ่งตอนชำ คือ กิ่งที่ออกรากได้ขนาดแล้ว จะนำไปชำไว้ในภาชนะหรือแปลงชำก่อน หลังจากนั้นจึงย้ายลงแปลงปลูก ซึ่งการชำด้วยกิ่งตอนนี้มีอัตราการตายน้อยกว่ากิ่งตอนตัด

3. ปลูกด้วยกิ่งติดตา กิ่งติดตาเป็นต้นกล้าที่ออกรากแล้ว ทำให้มีความสามารถในการหาอาหาร และป้องกันรากเน่า และโคนเน่าได้ดี กิ่งติดตาที่จะให้ผลดีนั้น ควรมีตาเจริญสูงประมาณ 50-60 ซม. ก่อนที่จะย้ายลงหลุม หรือขยายพันธุ์ได้ดังนี้ (ทวีศักดิ์, 2530 : 3) คือ

1. การเพาะเมล็ด

2. การติดตา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3.การเลียบกิ่ง

4.การตอนกิ่ง

วิธีที่เกษตรกรนิยมทำอยู่ในปัจจุบัน คือ การตอน ซึ่งเป็นวิธีที่ชาวสวนส้มเขียวหวานมีความชำนาญมาก อุปกรณ์ต่าง ๆ ก็หาง่าย ราคาถูกออกรากเร็ว แต่มีข้อเสียคือ อายุไม่ยืน ต้นสูงชะลูด การให้ผลช้า จึงไม่เป็นที่นิยม

การปลูก

ทวิศักดิ์ (2530: 8-11) ได้แบ่งลักษณะของการปลูกส้มเขียวหวานในประเทศไทยได้เป็น 2 ลักษณะ คือ การปลูกในลักษณะพื้นที่ขร่ง และการปลูกในลักษณะพื้นที่ดอน

1. การปลูกส้มเขียวหวานในพื้นที่ขร่ง พื้นที่นี้มักจะเป็นที่ลุ่มมีน้ำท่วมถึงในฤดูฝน ตามปกติมักจะมีระดับน้ำใต้ดินสูง ส่วนใหญ่มักจะเคยเป็นที่นามาก่อน สภาพทั่วไปมักจะเป็นที่ราบลุ่มริมฝั่งแม่น้ำ จึงต้องมีการยกระดับดินให้สูงกว่าพื้นที่ราบทั่วไป ทำเป็นร่องปลูก อันจะทำให้รากของส้มเขียวหวานกระจายได้ดี ระหว่างแปลงดินเป็นร่องน้ำ สามารถกักเก็บน้ำไว้ใช้รดต้นส้มเขียวหวานได้สะดวกมีคันโอบล้อม รอบแปลงปลูกทั้งหมด เพื่อเป็นแนวป้องกันน้ำท่วมและรักษาระดับน้ำตามที่ต้องการ ขนาดของแปลงดินหลังร่องนิยมทำกว้างประมาณ 6 เมตร ร่องน้ำกว้าง 1.50 เมตร ลึกประมาณ 1 เมตร และด้านล่างของร่องน้ำ กว้างประมาณ 0.7 เมตร ส่วนความยาวร่องไม่จำกัดขึ้นอยู่กับเจ้าของสวนต้องการ การปลูกส้มเขียวหวานในสภาพขร่งแบบนี้ ทรงพุ่มมักไม่ใหญ่มากนัก จึงนิยมปลูกในระยะ 3.5 เมตร ดังนั้นในแต่ละร่องการทำโชดส้มจึงห่างกัน 3.5 เมตร ในพื้นที่ 1 ไร่ จะปลูกได้ประมาณ 60 ต้น

การปลูกส้มเขียวหวานในสภาพดินขร่งนิยมปลูกด้วยกิ่งตอนตัด คือหลังจากตัดต้นแล้วจึงนำมาปลูกบนโชดที่เตรียมไว้เลย ไม่มีการชำก่อน ช่วงเวลาที่เหมาะสมในการปลูกส้มเขียวหวานควรเป็นต้นฤดูฝน ก่อนปลูกต้องพรวนโชดส้ม ที่ทำไว้ให้ร่วนซุยพร้อมกันปุ๋ยคอกเก่า ๆ ประมาณ 1 ปี๊บ พร้อมกับคลุกให้เข้ากับดิน ขุดดินให้เป็นหลุมเล็ก ๆ นำกิ่งส้มปลูกลงในหลุมกลบ ดินให้แน่น โดยให้ระดับดินอยู่สูงเท่าต้นตอนของกิ่ง หลังจากปลูกต้องปักไม้มัดเชือก เพื่อกันลมพัดโยกพร้อมกับรดน้ำให้ชุ่ม

2.การปลูกส้มเขียวหวานในที่ดอน ปกติในที่ดอนมักจะมีระดับน้ำใต้ดินต่ำ น้ำไม่ท่วมขัง จึงไม่ต้องขร่ง แต่ต้องอยู่ในแหล่งที่มีน้ำอุดมสมบูรณ์ พอเพียงที่จะใช้รดต้นส้มเขียวหวานได้ตลอดปี ก่อนปลูกควรปรับพื้นที่ให้เรียบ ทำลายวัชพืช และไถกลบดินให้ลึกสัก 2 ครั้ง เพื่อให้ดินร่วนซุย ส้มเขียวหวานที่ปลูกในที่ดอนส่วนมากจะมีทรงพุ่มค่อนข้างใหญ่ และอายุยืนจึงมักจะปลูกห่างกว่าการปลูกในที่ลุ่ม จึงสามารถปลูกได้ประมาณ ไร่ละ 45-50 ต้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับกำรใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

วิธีการปลูก ควรขุดหลุมให้มีขนาดความกว้าง และลึกประมาณ 0.5 เมตร ใช้น้ำขี้คอก หรือปุ๋ยหมัก เศษใบไม้ หญ้าแห้ง พรวนให้เข้ากับดิน แล้วกลบลงไป ในหลุมจนเต็มปากหลุม นำ กิ่งพันธุ์ส้มเขียวหวานที่เตรียมไว้ไปปลูกตรงกลางหลุม โดยให้ระดับดินพอดีกับระดับดินกิ่งชำ กลบ ดินให้แน่น รดน้ำให้ชุ่ม หาไม้ปักยึดกับลำต้น และหาวัสดุพรางแสง

การปฏิบัติดูแลรักษา

การให้น้ำ การให้น้ำส้มเขียวหวาน เป็นสิ่งจำเป็นมากในการปฏิบัติ ดูแลรักษา เพราะถ้า ปล่อยให้สัมขาดน้ำจะทำให้โทรม โรคและแมลงเข้าทำลายได้ง่าย ระยะปลูกใหม่ ๆ ต้องให้น้ำทุก วัน เมื่อส้มตั้งตัวได้จึงให้น้ำห่างขึ้นได้เป็นวันเว้นวัน ไม่ควรใช้เรือรดน้ำ เพราะเรือรดน้ำจะพ่นน้ำ เป็นฝอยทั่วแปลง จึงทำให้บริเวณที่ไม่ได้ปลูกส้มได้รับน้ำไปด้วย ทำให้วัชพืชงอกงาม การใช้เรือ รดน้ำจะใช้เมื่อส้มโตแล้ว คือ เข้าปีที่ 2 ทวีศักดิ์, 2530:18)

การตัดแต่งกิ่ง การตัดแต่งกิ่งส้มเขียวหวาน เป็นสิ่งสำคัญมากที่ชาวสวนส้มต้องปฏิบัติ การ ตัดแต่งกิ่งส้มเขียวหวานในระยะแรก ควรทำหลังจากที่ได้ปลูกไปแล้ว ไม่ควรทำการตัดแต่งกิ่ง ตอนก่อนทำการปลูก เพราะอาจทำให้กิ่งที่เหลือติดหัก (ทวีศักดิ์, 2530 : 14-15) ในระยะ 1-3 ปีแรก ควรจะมีการตัดแต่งกิ่งแขนงจากโคนต้น กิ่งใดอยู่ใกล้กับดินเกินไปให้ตัดออกให้หมด โดยให้กิ่ง แขนงต่ำสุดอยู่ห่างจากดินประมาณ 1 ฟุต เพราะถ้ามีกิ่งแขนงอยู่ต่ำกว่าระดับนี้ เมื่อต้นโตขึ้นจะ โน้มลงมาปกคลุมโคนต้น ทำให้โคนต้นรก ขึ้นแฉะ เป็นเหตุให้เกิดโรครากเน่า โคนเน่า นอกจากนี้ การตัดแต่งกิ่งแขนงอื่น ๆ หรือกิ่งกระโดงออกบ้าง เพื่อให้ทรงพุ่มสวยงาม (ฟุ้งและสถาปัตยกรรม .2507 : 21) และเมื่อส้มออกดอกแล้ว จะตัดแต่งกิ่งออกบ้าง เพื่อให้ดอกที่มีอยู่กลายเป็นผลที่ สมบูรณ์ หลังเก็บผลแล้วจะตัดแต่งกิ่งที่สูงยากแก่การเก็บผลออก กิ่งแขนงที่รกที่บิด้างล่าง และ ตรงกลางลำต้น กิ่งปลายยอดที่ห้อยลงชิดดิน กิ่งที่มีลักษณะที่ไม่คงอและไขว้กัน และกิ่งที่เป็น โรคและถูกแมลงทำลายหลังจากแต่งกิ่งแล้ว จะใส่ปุ๋ย (ทวีศักดิ์, 2532 : 15-16)

การใส่ปุ๋ย ทวีศักดิ์ (2530 : 16-17) ได้อธิบายถึงการใส่ปุ๋ยส้มเขียวหวานว่าชาวสวนต้อง ระมัดระวังในการให้น้ำกับส้มเขียวหวานอยู่เสมออย่าให้ขาด หรืออย่าให้มากเกินไป จึงจะทำให้ ต้นส้มเจริญได้อย่างปกติ โดยทำดังนี้

เริ่มปลูกจนถึงอายุ 1 ปี การให้น้ำครั้งแรกจะเป็นน้ำขี้คอกที่ผสมกับดินบนโขดส้ม โดย ประมาณ 1 ปีบ/โขด หลังจากปลูกประมาณ 1 เดือน หวานปุ๋ยยูเรีย (46-0-0) ให้ต้นละ 1 ช้อนแกง ห่างจากโคนต้นพอสมควร ส่วนปุ๋ยวิทยาศาสตร์ควรให้สูตร 20-10-10 หรือ 15-15-15 ต้นละ 100 กรัม ประมาณ 3 เดือนต่อครั้ง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ในระยะปีที่ 2-3 ควรใส่ปุ๋ยคอกทุก 4 เดือน อัตรา 2-3 ไร่/ไร่ และปุ๋ยวิทยาศาสตร์ สูตร 20-10-10 หรือ 15-15-15 อัตรา 300-500 กรัม/ต้น ประมาณ 3 เดือน/ครั้ง ในช่วง 3 ปีอาจมีการติดผลด้วย ในช่วงผลแก่ควรมีการให้ปุ๋ย 13-13-21 หรือ 12-12-17 เพื่อช่วยให้สัมมีคุณภาพดีขึ้นด้วย

และในระยะที่สัมมีอายุ 3 ปีขึ้นไปแล้ว สิ่งที่ต้องปฏิบัตินอกเหนือไปจาก 1-3 ปีแรก คือ การใส่ปุ๋ยคอกปีละ 1 ครั้ง ในอัตราส่วน 15 กก. ต่อต้น และใส่ปุ๋ยเคมีปีละ 2 ครั้ง โดยใส่ครั้งแรกเมื่อผลสัมมีขนาดโตเท่าผลมะนาว เป็นการบำรุงผลให้เติบโต และมีรสชาติ ครั้งที่ 2 ใส่หลังจากเก็บผลแล้ว และควรรีบใส่เพื่อบำรุงต้นที่กำลังโทรม (ฟุ้งและสถาปัตย์, 2507 : 30-31)

ตารางที่ 2 ชนิดของปุ๋ยอินทรีย์ที่นิยมใช้กับต้นส้ม

ชนิดปุ๋ย	ไนโตรเจน (%)	ฟอสฟอรัส (%)	โปแตสเซียม (%)
มูลควาย	0.97	0.69	1.66
มูลไก่	2.71	6.31	2.01
มูลเป็ด	0.83	1.80	0.43
มูลค่างคาว	3.11	12.20	0.57
ฟางพืด	5-10	1-3	1-1.5
หนังสัตว์	7.52	0.05	0.01
เขป่น	16.09	0.12	0.54
กระดูกป่น	3-4	20-31	0.03-0.08
กากน้ำตาล	2.93	6-81	0.04
ใบทองหลาง	2.82	0.53	1.12

ที่มา: (สำนักงานพาณิชย์จังหวัดสมุทรปราการ , 2536 : 17)

การกำจัดวัชพืช ควรกระทำอยู่เสมออย่าปล่อยให้วัชพืชมาแย่งอาหารต้นส้มและควรพรวนดินเป็นครั้งคราว (ฟุ้งและสถาปัตย์ ,2507 : 29) ไม่นิยมใช้สารเคมี ที่ใช้กำจัดวัชพืชบางประเภทได้ (ทวีศักดิ์, 2530 : 17)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การลอกท้องร่อง ในส่วนที่ขกร่องต้องทำทุกปี มักจะเป็นฤดูแล้ง เพื่อรักษาความสะอาดของร่องน้ำตลอดจนความลึกของท้องร่องไม่ให้ตื้นเขิน เพื่อสะดวกในการนำเรือรอน้ำเข้าวังได้ ส่วนมากใช้คนลอก ต้องระวังอย่าลอกเลนมากลบโคนสั้ม เพราะจะทำให้รากสั้มเสียหายได้ เพราะรากสั้มหากินอยู่ผิว ๆ ดิน (ทวีศักดิ์, 2530 : 18)

การป้องกันน้ำเค็มและน้ำเสีย ปัญหาเรื่องน้ำเค็มและน้ำเสีย มักจะเกิดกับสวนสั้มที่อยู่ในภาคกลาง ซึ่งเป็นสวนแบบขกร่อง แต่ภาคอื่นมักจะประสบปัญหาการขาดแคลนน้ำเป็นส่วนใหญ่ ปัญหาน้ำเค็มมักจะเกิดในปีที่ฝนแล้ง ติดต่อกันเป็นเวลานาน ทำให้น้ำเค็มเข้ามาในคลองซึ่งต่อไปถึงทำให้สวนสั้มได้รับความเสียหายมาก ส่วนน้ำเสียมักจะเกิดกับสวนที่อยู่ใกล้กับโรงงานอุตสาหกรรมที่ปล่อยน้ำลงแม่น้ำลำคลอง อันเป็นผลให้น้ำเสียไหลเข้าสวน(ทวีศักดิ์, 2530 : 18)

การป้องกันกำจัดศัตรูพืช การปลูกสั้มเขียวหวาน ต้องดูแลเรื่องโรค และแมลงอย่างต่อเนือง โรคและแมลงที่สำคัญได้แก่ โรคโคนเน่าที่เกิดจากน้ำขัง โรครากเน่าโคนเน่า โรคขางไหลตามกิ่ง และโคนต้น โรคราดำ เป็นต้น นอกจากนี้สั้มเขียวหวานยังเป็นไม้ผลที่แมลงศัตรูเข้าทำลายมาก เช่น หนอนชอนใบ หนอนแก้วสั้ม เป็นต้น (ทวีศักดิ์, 2530 : 29)

การออกดอกติดผลและการเก็บเกี่ยว

การบังคับให้สั้มออกดอก

สั้มเขียวหวานสามารถออกดอกได้ตลอดทั้งปี และจะออกดอกมากที่สุดในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ ถึงมีนาคม (มนตรี, 2527: 2)แต่เนื่องจากฝนที่ตกในประเทศไทยไม่สม่ำเสมอตลอดปี ทำให้ออกดอกผิดเวลาและร่วงเสียมาก ดังนั้นเกษตรกรจึงบังคับน้ำ เพื่อให้สั้มออกผลตามต้องการ และได้ปริมาณมาก ๆ ในคราวเดียวกัน โดยจะกักน้ำโดยให้สั้มขาดน้ำราวต้นเดือนมกราคม ระยะเวลาในการกักน้ำประมาณ 25-30 วัน เมื่อใบสั้มเหี่ยวพอสมควรแล้ว ก็จะปล่อยน้ำเข้าสวนและรดให้โชกประมาณ 10-15 วันสั้มจะออกดอก คือในต้นเดือนหรือกลางเดือนกุมภาพันธ์ เพื่อให้สั้มมีรสหวานจัดขึ้น ซึ่งนับแต่มีดอกจนเก็บผลได้เป็นเวลา 10 เดือน (สวัสดิ์, 2503 : 89-90) นอกจากนี้การทำให้สั้มออกดอกก็อาจใช้วิธีลวดลัดโคนต้น 2 เปราะ หรือควั่นกิ่งก็ได้เช่นกัน (หลวงบุเรศบำรุงการ, 2519 : 89)

การไว้ผล สั้มเขียวหวานที่เพาะจากเมล็ด จะให้ผลเมื่ออายุ 5-6 ปี ส่วนสั้มที่ปลูกจากกิ่งตอน กิ่งต่อ ติดตา จะเริ่มให้ผลในปีที่ 3 (หลวงบุเรศบำรุงการ , 2519: 141) แต่สั้มก็อาจจะออกผลตั้งแต่อายุ 2 ปีก็ได้ ซึ่งควรจะปลิดลูกทิ้งทั้งหมด ในปีที่ 3 ควรให้ลูกประมาณ 40-50 ผลต่อต้น (4-5 กก. ต่อต้น) ปีที่ 4 ได้ลูกประมาณ 400-500 ผลต่อต้น (30-40 กก. ต่อต้น) ส่วนสั้มที่อายุ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

5 ปีขึ้นไปลำต้นและทรงพุ่มจะใหญ่ขึ้น ควรไว้ผลให้เหมาะกับกำลังของต้น (ฟุ้งและสถาปัตยกรรม, 2507: 31-32)

การค้ำกิ่ง การค้ำกิ่งส้มเขียวหวาน มีวัตถุประสงค์อยู่ 2 ประการดังนี้ (ทวีศักดิ์, 2530 : 22-23) คือ

1.ช่วยป้องกันกิ่งฉีกขาด โดยเฉพาะในช่วงที่ติดผล เนื่องจากน้ำหนักของผลที่ติดอยู่บนต้น มีแรงเหวี่ยงโยนสูงมาก หากมีลมพัดจะยิ่งทำให้กิ่งฉีกขาดได้มากยิ่งขึ้นอีก

2.ช่วยยกระดับของผลให้สูงจากพื้นดิน เพื่อลดความเสียหายอันเนื่องมาจากโรคและแมลง การค้ำกิ่งส้มเขียวหวาน นิยมใช้ไม้ลวกที่มีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 1-1.5 นิ้ว แล้วแต่ความใหญ่เล็กของกิ่ง

การเก็บเกี่ยว ส้มเขียวหวานจะเริ่มเก็บเกี่ยวได้ ใช้เวลาประมาณ 8-9 เดือน นับตั้งแต่ออกดอกโดยในปลายเดือนที่ 8 ส้มจะเริ่มเข้าสี มีเปลือกสีเหลืองอ่อนแกมน้ำตาล (แสง, 2526: 118) หรือสีทอง หรือสีเขียว ตามสภาพดินฟ้าอากาศแต่ละท้องถิ่น เมื่อสีสุกสม่ำเสมอทั้งหมด หรือมีสีเขียวอ่อนปนอยู่บ้างเล็กน้อย ก็นับว่าสุกพอเก็บได้ นอกจากสังเกตสี ยังต้องดูความอ่อนนุ่มของเปลือก คือ เปลือกไม่แข็ง และต้องปลอกเปลือกดูภายใน ถ้าใส่ภายในผลกลวงและรสหวานก็เป็นส้มที่สุกได้ขนาด การเก็บผลส้มควรเก็บในตอนสาย เพราะถ้าเก็บเข้าเย็น ไปยังมีน้ำค้างติดผลอยู่ทำให้มีโอกาสเน่าได้ นอกจากนั้น วันที่ฝนชุกควรงดการเก็บ 4-5 วัน เพื่อให้น้ำในผลระเหยไปบ้าง มิฉะนั้นแล้ว จะทำให้ส้มมีรสค่อนข้างจืด (ฟุ้งและสถาปัตยกรรม, 2507 : 34-35)

การซื้อขายจะมีพ่อค้ามารับซื้อถึงสวน และเจ้าของสวนนำไปขายยังตลาดกลาง ส่วนใหญ่จะชั่งขายเป็นกิโลกรัม ขึ้นกับราคาในฤดูกาลที่ส้มออก ถ้าส้มออกมาราคาจะลดลง 3.50-4.00 บาทต่อกิโลกรัม ในช่วงเทศกาลราคาอาจขึ้นเป็น 8-10 บาท วิธีนี้นิยมใช้ในปัจจุบัน แต่มีบางแห่งอาจมีการซื้อขายกันเป็นลำเรือ (ส่วนใหญ่จะเป็นการซื้อขายของสวนในกรุงเทพมหานคร) โดยหนึ่งลำเรือคิดเป็นน้ำหนักของส้มเขียวหวาน เท่ากับ 1,800 กิโลกรัม พ่อค้าจะหักส่วนลดไว้ 300 กิโลกรัมต่อ 1 ลำเรือ เหลือเพียง 1,500 กิโลกรัมเท่านั้นที่จะคิดเป็นเงินให้ (ทวีศักดิ์, 2530: 24)

การเก็บรักษาผลส้ม โดยปกติส้มเขียวหวานในประเทศไทยมีราคาแพงในช่วงตรุษจีน เพราะส้มที่ปลูกนั้นจะเก็บเกี่ยวประมาณเดือนธันวาคม ซึ่งจะต้องเก็บส้มไว้ให้นานมีหลายวิธี (หลวงบุเรศบำรุงการ, 2519 : 145-146) ดังนี้คือ

1.เก็บในห้องเย็น มีข้อเสีย คือ ส้มที่เก็บไม่ว่าจะเพียงพอ และเมื่อเอาส้มออกแล้วไม่กี่วัน ส้มก็เริ่มจะเน่า

2.เก็บไว้ในห้องมืด คือ ใช้ห้องมืดอากาศไม่ถ่ายเท ระวังอย่าให้อากาศเข้ามาเพราะอุณหภูมิในห้องจะสม่ำเสมอและไม่ให้แสงแดดถูกฝาห้อง ให้ใช้วัสดุรองพื้นและกรุฝาห้องให้หนา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กว่า แล้วนำส้มที่ตัดแล้วไปเก็บไว้ในห้องนี้มุมหนึ่ง โดยวางบนใบตองแห้งให้เรียบ และระหว่างผลก็ให้ใช้ใบตองแห้งคั่น อย่าให้มีช่องว่าง ตลอดจนปิดข้างบนให้หนา ปิดทับด้วยกระสอบป่าน ซ้อนอย่าให้สูงกว่า 60-70 ซม. รักษาอุณหภูมิห้องให้ได้ 16-17 องศาเซลเซียส ถ้าอุณหภูมิสูงกว่านี้ก็ให้สูบลมตองให้หนาอีก จากนั้น 7-8 วัน ก็รื้อกองสัมนั้นออกมากองใหม่อย่างวิธีเดียวกันอีก มุมหนึ่งและคัดส้มที่เน่าเสียออก ต่อจากนั้นรื้อและกองใหม่ทุก ๆ 10 วัน จนเหลือเวลาอีก 4-5 วัน จะนำส้มจำหน่ายก็นำส้มเขียวหวานที่เก็บนี้ออก

3.เคลือบผิวส้มด้วยน้ำยา น้ำยาที่ใช้มีชื่อต่างกัน แต่ส่วนผสมส่วนใหญ่ คือ พาราฟิน แฟตตี้เอซิด และเอสเทอร์ วิธีเคลือบให้ใช้น้ำยาพ่นที่ผิวจนทั่ว หรือเอาผลส้มชุบในน้ำยาซึ่งจะรักษาผลส้มเขียวหวานไว้ได้อีก 45-60 วัน โดยส้มไม่เสื่อมคุณภาพ และขนาดของผลส้มไม่ลดลง

แรงงานในการทำส้มเขียวหวาน

การทำสวนส้มเป็นงานหนัก และเป็นงานที่ใช้ฝีมือมากพอสมควร โดยเฉพาะในสวนขนาดใหญ่ ก็ต้องยิ่งฝีมือแรงงานมาก ถ้าคนทำงานขาดฝีมือจะก่อให้เกิดความเสียหายอย่างมาก นอกจากมีฝีมือแล้วยังต้องมีความซื่อสัตย์ ขยัน อดทน รับผิดชอบต่องานดี มิฉะนั้นจะได้ผลไม่คุ้มกับทุนที่ลงไป ซึ่งแรงงานดี ๆ ในปัจจุบันค่อนข้างหายาก แรงงานที่ใช้ในสวนควรเป็นแรงงานที่อยู่ประจำนาน ๆ หรือตลอดไป แรงงานที่ไป ๆ มา ๆ จะสร้างปัญหาในการทำสวนอย่างมาก เพราะเมื่อฝึกหัดงานให้จนชำนาญดีแล้วก็ออกไป ต้องฝึกคนใหม่อยู่ตลอดเวลา หลายแห่งจึงไม่ยอมจ้างคนงานเลย ใช้เฉพาะแรงงานในครอบครัวเท่านั้น ทำเท่าที่กำลังในครอบครัวจะทำได้ เพราะจ้างมาแล้วสร้างแต่ปัญหาอยู่ตลอดเวลา ปัญหาแรงงานในสวนจึงเป็นปัญหาที่สำคัญประการหนึ่ง ถ้าไม่แน่ใจว่าจะแก้ปัญหานี้ได้แล้ว ควรทำเองเท่าที่จะดูแลได้ ถ้าทำมากเกินไปกำลังจะขาดทุนได้ง่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่เจ้าของสวนอยู่ที่หนึ่ง สวนอยู่อีกที่หนึ่ง ไม่สามารถดูแลสวนได้อย่างเต็มที่ หรือไม่มีคนที่ไว้ใจได้จริง ๆ แล้วโอกาสที่จะประสบความล้มเหลวก็ยังมีมาก (สำนักส่งเสริมและฝึกอบรม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2528: 18)

การตลาด

การตลาด หมายถึง กิจกรรมของมนุษย์ที่ดำเนินไปเพื่อกำกับให้มีการตอบสนองความต้องการ และความต้องการต่าง ๆ โดยอาศัยกระบวนการแลกเปลี่ยน(ธงชัย, 2525 : 7)

การตลาดของสินค้าเกษตร หมายถึงกิจกรรมต่าง ๆ ในการที่จะนำผลผลิตการเกษตร และวัตถุดิบต่าง ๆ จากผู้ผลิตไปยังผู้บริโภคที่เหมาะสมต่าง ๆ ในเวลาและสถานที่ผู้บริโภคต้องการ ซึ่งกิจกรรมการตลาดนี้ประกอบไปด้วย พ่อค้า ผู้รวบรวม การขนส่ง การทำความสะอาด การคัด

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เกรด การเก็บรักษา ซึ่งกิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ จะต้องมองถึงปัจจัยต่าง ๆ เช่นต้องมองถึงแหล่งที่ทำการผลิต แหล่งที่ต้องการ และต้องมีเงินเพื่อใช้ในการซื้อผลผลิตจากผู้ผลิตไปขายให้ผู้บริโภค ในระหว่างกิจกรรมการตลาดนี้ จะเห็นได้ว่าการเสี่ยงในขณะที่มีการรวบรวมผลผลิต เพื่อไปขายให้แก่ผู้บริโภค และรสนิยม ของผู้บริโภคอาจเปลี่ยนแปลง ปริมาณผลผลิตอาจล้นตลาด หรือเน่าเสีย ฯลฯ (ทองโรจน์และจรูญ, 2521)

โครงสร้างการตลาดส้มเขียวหวาน

ในระบบตลาดสินค้าเกษตร ซึ่งรวมทั้งส้มเขียวหวาน สามารถแบ่งตลาดออกได้เป็น 3 ระดับด้วยกัน (พันธ์ศักดิ์, 2509 : 1-2) คือ

1.ตลาดท้องถิ่น ผู้ซื้อขายในท้องถิ่นจำนวนมาก เป็นพ่อค้าที่ให้บริการอยู่ตามตลาดท้องถิ่น เป็นผู้รวบรวมส้ม ซึ่งจะใช้ที่อยู่อาศัยของเขาเอง เป็นสำนักงานรวบรวม และใช้เป็นสถานที่ขายสินค้า และพยายามติดต่อบริษัททางการตลาด เช่น การเคลื่อนไหวในด้านราคาสินค้าในตลาดอื่น ๆ พ่อค้าในตลาดท้องถิ่นจะมีความใกล้ชิดกับผู้ผลิต ผู้ผลิตจึงสามารถทราบข่าวการเคลื่อนไหวในราคาของส้มที่ตนผลิตได้อย่างดี พ่อค้าในตลาดท้องถิ่น มีพ่อค้าเก่งกำไร พ่อค้าขายปลีก พ่อค้าขายส่ง เป็นต้น

2.ตลาดกลาง พ่อค้าจากตลาดกลางจะรับซื้อส้มจากพ่อค้าไป ตลาดท้องถิ่น พ่อค้าจากตลาดกลางไม่มีสำนักงานถาวรเป็นของตนเอง ต้องเดินทางไปตามที่ตั้งต่าง ๆ สุดแต่ที่ว่าสินค้าที่เขาต้องการนั้นอยู่ที่ใดหรือในแหล่งที่มีพืชผลพอที่จะซื้อได้ อาจจะเรียกว่าพ่อค้าประเภทนี้ได้อีกอย่างหนึ่งว่า “ผู้ซื้อจร” การซื้อของเขา เขาอาจได้รับค่านายหน้า พ่อค้าในตลาดกลางนี้มีพ่อค้าเก่งกำไร พ่อค้าส่งต่างจังหวัด

3.ตลาดขายปลีก พ่อค้าจากตลาดขายปลีกจะรับซื้อส้มเขียวหวาน จากตลาดกลางและตลาดท้องถิ่นมาขายปลีก ให้แก่ผู้บริโภคโดยตรง พ่อค้าในตลาด ขายปลีกนี้ ให้แก่พ่อค้าขายปลีก

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.บุญชัย (2528) การผลิตและการตลาดของส้มเขียวหวานในอำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จบการศึกษาชั้นประถมศึกษา 4 มีอาชีพหลักคือ การเกษตร ไม่ประกอบอาชีพรอง ก่อนปลูกไม้สับรืองพื้น และไม่มีความรู้ การกำจัดวัชพืช ใช้ทั้งแรงงานคนและสารเคมี เกษตรกรส่วนใหญ่ต้องกู้เงินจากธนาคารมาลงทุน เมื่อประสบปัญหาการปลูกผักปรึกษากับบริษัท ขายปุ๋ยขายยาป้องกันกำจัดศัตรูพืช การขายส้มเขียวหวานเกษตรกรส่วนใหญ่มักขายให้กับพ่อค้าคนกลางที่สวนของตนเอง โดยพ่อค้าจะชำระให้แก่เกษตรกรในรูปเงินสด ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

และใช้ตะกร้าพลาสติกบรรจุส้มเขียวหวาน และปัญหาเกี่ยวกับการปลูกส้มเขียวหวาน คือ ปัญหาโรคและแมลงเป็นสำคัญที่สุด ปัญหาอื่นไม่ค่อยมีความสำคัญนัก และเกษตรกรส่วนใหญ่ยังคงต้องการความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ของรัฐในเรื่องเกี่ยวกับการปลูก และดูแลรักษาสวนส้มเขียวหวาน

2.สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2530) ได้ทำการศึกษการผลิต และการตลาดส้มเขียวหวานของเกษตรกร ในจังหวัดปทุมธานีและกรุงเทพฯ ในปีการเพาะปลูก 2529/30 โดยทำการสำรวจเกษตรกรผู้ปลูกส้มเขียวหวาน และพ่อค้าที่ทำหน้าที่เป็นคนกลางตลาดซื้อขายส้ม โดยทำการสุ่มตัวอย่าง ที่ไม่เป็นไปได้ตามโอกาสทางสถิติ (non-probability Sampling) แล้วศึกษาเกี่ยวกับวิธีการตลาด ต้นทุนและผลตอบแทนของผู้ประกอบการค้า ส้มเขียวหวาน ตลอดจนราคาและการเคลื่อนไหวของราคาในช่วงเวลาที่ต่างกัน จากการศึกษาพบว่า ที่กรุงเทพฯ มีผลผลิตเฉลี่ย 3,662 กิโลกรัม / ไร่ โดยจะให้ผลผลิตตั้งแต่อายุปีที่ 3 ขึ้นไป และมีต้นทุนการผลิตเฉลี่ย 15,233.62 บาท/ไร่ หรือกิโลกรัมละ 4.80 และทางด้านการตลาดพบว่าเกษตรกรจะขายผลผลิตโดยวิธีการขายส่งให้

พ่อค้าที่ตลาดสี่แยกมหานาค ประมาณร้อยละ 68 ของผลผลิตทั้งหมด นอกจากนั้นจะขายส่งที่ปากคลองตลาด พ่อค้ารวบรวมท้องถิ่น ตลอดจนผู้บริโภคนท้องถิ่นเป็นต้น

สำหรับที่จังหวัดปทุมธานีพบว่า มีผลผลิตส้มเขียวหวานเฉลี่ย 3,173 กิโลกรัม / ไร่ อายุส้มโดยเฉลี่ยจะมีอายุประมาณ 12 ปี จึงหมดสภาพ เกษตรกรจะโค่นทิ้ง และทำการปลูกใหม่ และมีต้นทุนการผลิตส้มทุกอายุ เฉลี่ย 4.50 บาท ต่อกิโลกรัม ทางด้านการตลาดร้อยละ 85 ของผลผลิตทั้งหมดจะขายส่งที่ตลาดสี่มุมเมือง

3.ศิริภัทร์ (2526 : 11 และ 39) ศึกษาลักษณะอาการของโรคทริสเตซ่าของส้มเขียวหวาน พบว่าส้มเขียวหวานที่มีอายุตั้งแต่ 1-5 ปี ส่วนใหญ่ไม่พบอาการผิดปกติที่เห็นได้อย่างชัดเจน มีเพียงบางต้นที่แสดงอาการแคระแกรนใบเล็ก มีสีเขียวอ่อนกว่าใบปกติ ส่วนส้มที่มีอายุตั้งแต่ 6 ปีขึ้นไป แสดงอาการต้นโทรมอย่างชัดเจน อาการที่สังเกตได้ในระยะแรกประกอบด้วยสีใบซีด ใบมีขนาดเล็กลง ใบบางต้นจะพบอาการสีใบและผลซีด ใบเหี่ยวร่วงและอาการปลายยอดแห้งตาย อาการรุนแรงที่สุด คือ ต้นตาย และจากการสำรวจพบว่า บริเวณรังสิตมีเปอร์เซ็นต์การเป็นโรคนี้อย่างมาก

บทที่ 3

วิธีการศึกษา

(Research methodologies)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา

ประชากรที่ใช้ในการศึกษานี้ คือ เกษตรกรผู้ทำสวนส้มเขียวหวาน ในตำบลบึงกาสาม อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี จากการสำรวจของเกษตรกรอำเภอหนองเสือในปี พ.ศ. 2543 มีจำนวนทั้งสิ้น 537 ราย โดยการใช้กลุ่มตัวอย่างที่ได้จากสุ่มตัวอย่างวิธี Quota Sampling จากขนาดกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 25 ของประชากรทั้งหมดและของแต่ละหมู่บ้าน กรมส่งเสริมการเกษตร (2526) ซึ่งการสุ่มหากกลุ่มตัวอย่างนี้ แล้วผู้ศึกษาได้สุ่มหากกลุ่มตัวอย่างแบบจับสลาก จากรายชื่อของประชากรแต่ละหมู่บ้านในตำบลบึงกาสาม อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี รายละเอียดดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 จำนวนเกษตรกรทั้งหมด และเกษตรกรตัวอย่างของแต่ละหมู่บ้าน ตำบลบึงกาสาม อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี

หมู่ที่	เกษตรกรทั้งหมด (ราย)	ประชากรตัวอย่าง (ราย)
1	42	10
2	58	15
3	98	25
4	39	10
5	31	8
6	24	6
7	68	17
8	50	12
9	127	32
รวม	537	135

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล

(Reserch Instruments)

ในการศึกษาครั้งนี้จะเป็นการศึกษาขนาดเล็กที่ไม่สลับซับซ้อนและมีข้อมูลไม่มากหรือกว้างเกินไป ผู้ศึกษาจึงใช้แบบสัมภาษณ์ (interview schedule) ซึ่งมีคำถามทั้งที่เป็นแบบปิด (close-end question) และแบบเปิด (open-end question) โดยแบ่งข้อมูลแบบสัมภาษณ์ออกเป็น 3 ตอนคือ

ตอนที่ 1 เป็นคำถามที่เกี่ยวกับทางเศรษฐกิจและสังคมของกลุ่มประชากรในเรื่อง เพศ อายุ สถานภาพการสมรส จำนวนสมาชิกในครอบครัว การศึกษา อาชีพเดิม อาชีพหลัก อาชีพรอง การย้ายถิ่น เหตุผลการปลูกส้ม การรับสื่อต่าง ๆ แหล่งที่มาของรายได้ รายได้

ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับสภาพการผลิตและการตลาดในเรื่อง พื้นที่การปลูกส้ม เชี่ยวหวาน การจ้างแรงงาน เครื่องทุ่นแรง วิธีการปลูก การกำจัดวัชพืช การบังคับให้ส้มออกดอก ปริมาณผลผลิต การจำหน่ายส้มและต้นทุนการผลิต ผลตอบแทน

ตอนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการผลิต การตลาด ความต้องการของเกษตรกร การแก้ไขปัญหา และข้อเสนอแนะ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

(Data gathering)

การศึกษานี้ ได้ใช้แบบสัมภาษณ์ที่ออกแบบไว้ในการเก็บข้อมูลจากเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างจำนวน 135 ราย โดยการสัมภาษณ์เกษตรกรทีละราย

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

(Method of Analysis)

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ใช้วิธีการทางสถิติ คือ

1.เป็นการคำนวณหาค่าร้อยละ (Percentage)

$$P = \frac{n}{N} \times 100$$

N

P = จำนวนเปอร์เซ็นต์

n = จำนวนตัวอย่างหรือข้อมูลที่ทำการศึกษา

N = จำนวนตัวอย่างหรือข้อมูลทั้งหมด

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

(Data gathering)

การศึกษานี้ ได้ใช้แบบสัมภาษณ์ที่ออกแบบไว้ในการเก็บข้อมูลจากเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างจำนวน 135 ราย โดยการสัมภาษณ์เกษตรกรทีละราย

เครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล

(Reserch Instruments)

ในการศึกษานี้จะเป็นการศึกษานาขนาดเล็กที่ไม่สลับซับซ้อนและมีข้อมูลไม่มากหรือกว้างเกินไป ผู้ศึกษาจึงใช้แบบสัมภาษณ์ (interview schedule) ซึ่งมีคำถามทั้งที่เป็นแบบปิด (close-end question) และแบบเปิด (open-end question) โดยแบ่งข้อมูลแบบสัมภาษณ์ออกเป็น 3 ตอนคือ

ตอนที่ 1 เป็นคำถามที่เกี่ยวกับทางเศรษฐกิจและสังคมของกลุ่มประชากรในเรื่อง เพศ อายุ สถานภาพการสมรส จำนวนสมาชิกในครอบครัว การศึกษา อาชีพเดิม อาชีพหลัก อาชีพรอง การย้ายถิ่น เหตุผลการปลูกส้ม การรับสื่อต่าง ๆ แหล่งที่มาของรายได้ รายได้

ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับสภาพการผลิตและการตลาดในเรื่อง พื้นที่การปลูกส้ม เขียวหวาน การจ้างแรงงาน เครื่องทุ่นแรง วิธีการปลูก การกำจัดวัชพืช การบังคับให้ส้มออกดอก ปริมาณผลผลิต การจำหน่ายส้มและต้นทุนการผลิต ผลตอบแทน

ตอนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการผลิต การตลาด ความต้องการของเกษตรกร การแก้ไขปัญหา และข้อเสนอแนะ

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

(Method of Analysis)

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ใช้วิธีการทางสถิติ คือ

1.เป็นการคำนวณหาค่าร้อยละ (Percentage)

$$P = \frac{n}{N} \times 100$$

N

P = จำนวนเปอร์เซ็นต์

n = จำนวนตัวอย่างหรือข้อมูลที่ทำการศึกษา

N = จำนวนตัวอย่างหรือข้อมูลทั้งหมด

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2. ค่ามัชฌิมเลขคณิต (arithmetic mean)

เป็นการรวบรวมข้อมูล แต่ละชุดของสมาชิกทั้งหมดจำนวนสมาชิกที่ได้จากการศึกษา

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

\bar{X} = ค่าเฉลี่ย

$\sum X$ = คือ ผลรวมคะแนนทั้งหมด

N = คือจำนวนตัวอย่างหรือประชากรทั้งหมด

3. ค่าพิสัย (Rang) ใช้คำนวณค่าอันตรภาคชั้นทำได้ดังนี้

ค่าคะแนนสูงสุด - ค่าคะแนนต่ำสุด

สถานที่และระยะเวลาที่ทำการศึกษา (Local and Duration of the Study)

การศึกษานี้ จะใช้ระยะเวลาในการศึกษาและการเก็บรวบรวมข้อมูล รวม 8 เดือน ตั้งแต่เดือนตุลาคม พ.ศ. 2543 ถึงเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2544 โดยจะทำการรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในตำบลบึงกาสาม อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี

ตารางที่ 4 แสดงการปฏิบัติงาน

การปฏิบัติงาน	ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษา							
	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.
1. ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นจากเอกสาร								
2. จัดทำโครงการวิจัย								
3. จัดทำแบบสอบถาม								
4. เก็บข้อมูลภาคสนาม								
5. ประมวลและวิเคราะห์ข้อมูล								
6. สรุปผลการศึกษา								
7. เขียนรายงานการพิมพ์และนำเสนอ								

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

18351

งบประมาณที่ใช้ในการศึกษา

ค่าถ่ายเอกสาร	1,000 บาท
ค่าพาหนะ	1,500 บาท
ค่าพิมพ์ข้อมูล	700 บาท
ค่าเบ็ดเตล็ด	1,000 บาท
รวม	4,200 บาท

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้ง **ห้องสมุดคณะเทคโนโลยีการเกษตร** ยังอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าฯ ลาดกระบัง

บทที่ 4

ผลการศึกษา

จากการศึกษาเกษตรกรผู้ปลูกส้มเขียวหวานในพื้นที่ ตำบลบึงกาสาม อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ปี 2543 จำนวนตัวอย่าง 135 ราย ผลการศึกษาประกอบด้วย 3 ตอน คือ ตอนแรก เกี่ยวกับสภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรผู้ปลูกส้มเขียวหวาน ส่วนตอนที่สองเกี่ยวกับสภาพการผลิตและการตลาดส้มเขียวหวานของเกษตรกร และตอนที่สาม ปัญหาและอุปสรรคในการผลิตและการตลาดส้มเขียวหวาน และความต้องการความช่วยเหลือของเกษตรกร

ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร

จากการศึกษาสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรผู้ปลูกส้มเขียวหวาน ในพื้นที่ ตำบลบึงกาสาม อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ปี 2543 ปรากฏผลตามตารางที่ 5 ดังต่อไปนี้

1.เพศ

จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 73.33 และเป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 26.67

2.อายุ

จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วง 45-54 ปีคิดเป็นร้อยละ 39.27 รองลงมาอยู่ในช่วงอายุ 35-44 ปีคิดเป็นร้อยละ 23.70 ส่วนช่วงอายุที่เกษตรกรมีการทำการเกษตรน้อยที่สุดคือมากกว่า 64 ปี คิดเป็นร้อยละ 1.48 เกษตรกรมีอายุน้อยที่สุด 25 ปี อายุสูงสุด 69 ปี อายุเฉลี่ย 46.75 ปี

3.สถานภาพสมรส

พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ แต่งงานแล้วอยู่ด้วยกัน คิดเป็นร้อยละ 92.60 รองลงมาได้แก่ โสดกับหม้ายและหย่าร้าง คิดเป็นร้อยละ 3.70

4.จำนวนสมาชิกในครอบครัว

จากการศึกษาพบว่าจำนวนสมาชิกในครอบครัวเกษตรกรส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 5-7 คน คิดเป็นร้อยละ 47.41 รองลงมามีจำนวนสมาชิกในครอบครัว 2-4 คน คิดเป็นร้อยละ 41.48 ส่วนเกษตรกรที่มีสมาชิกในครอบครัวมากกว่า 10 คน คิดเป็นร้อยละ 1.48 จำนวนสมาชิกในครอบครัวเอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ต่ำสุดมีจำนวน 2 คน สมาชิกในครอบครัวมีจำนวนมากที่สุด มีจำนวน 11 คน และมีจำนวนสมาชิก โดยเฉลี่ยครอบครัวละ 5 คน

5.ระดับการศึกษา

จากตารางที่ 5 แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรมีการศึกษาระดับประถมศึกษามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 88.15 รองลงได้แก่มัธยมศึกษาตอนต้น คิดเป็นร้อยละ 7.40 และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย คิดเป็นร้อยละ 4.45

6.อาชีพเดิม

จากการศึกษาพบว่า อาชีพเดิมของเกษตรกรส่วนใหญ่ คือ การทำนา คิดเป็นร้อยละ 92.59 รองลงมาคืออาชีพทำสวน คิดเป็นร้อยละ 5.18 และมีอาชีพรับจ้างทั่วไปมีจำนวน คิดเป็นร้อยละ 1.48 อาชีพค้าขาย คิดเป็นร้อยละ 0.74

7.อาชีพหลัก

จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่จะมีอาชีพหลักคือ อาชีพทำการเกษตร คิดเป็นร้อยละ 98.52 รองลงมาคืออาชีพค้าขาย คิดเป็นร้อยละ 1.48

8.อาชีพรอง

จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่จะไม่มีอาชีพรอง คิดเป็นร้อยละ 76.30 รองลงมาจะเป็นอาชีพการเกษตรอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 13.33 อาชีพรับจ้างทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 7.41 และอาชีพค้าขายกับราชการ คิดเป็นร้อยละ 1.48

9.ภูมิลำเนา

จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่ในตำบลนี้มาตั้งแต่เกิด คิดเป็นร้อยละ 96.30 และย้ายมาจากที่อื่น คิดเป็นร้อยละ 3.70

10.เหตุผลที่ต้องย้าย

พบว่าเหตุผลของเกษตรกรที่ย้ายมาจากที่อื่น คือ ต้องการย้ายที่ทำกินมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 60.00 และต้องการเปลี่ยนอาชีพและย้ายที่ทำกิน คิดเป็นร้อยละ 40.00

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

11. เหตุผลการปลูกส้มเขียวหวาน

เกษตรกรที่ปลูกส้มเขียวหวานส่วนใหญ่มาจากเหตุผล เพราะเห็นว่าขายได้ดี คิดเป็นร้อยละ 94.81 รองลงมา คือ ญาติพี่น้องชักชวน คิดเป็นร้อยละ 38.52 ส่วนเหตุผลที่ทำให้มีการปลูกส้มเขียวหวานน้อยสุดคือ เคยปลูกมาจากที่อื่นมาก่อนคิดเป็นร้อยละ 2.22

12. แหล่งความรู้ในการปลูกส้มเขียวหวาน

เกษตรกรที่ปลูกส้มเขียวหวาน ส่วนใหญ่จะค้นคว้าทดลองด้วยตัวเอง คิดเป็นร้อยละ 74.81 รองลงมาจากญาติพี่น้อง คิดเป็นร้อยละ 53.33 แหล่งความรู้ที่ให้ควมรู้น้อยที่สุด คือ พนักงานธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ คิดเป็นร้อยละ 0.74

13. แหล่งที่ปรึกษาปัญหา

เกษตรกรที่ปลูกส้มเขียวหวานส่วนใหญ่ จะปรึกษากับตัวแทนบริษัทขายปุ๋ยหรือยาป้องกัน และกำจัดศัตรูพืช คิดเป็นร้อยละ 71.11 รองลงมาจากญาติพี่น้องและเพื่อนบ้าน คิดเป็นร้อยละ 61.48 และแหล่งที่ปรึกษาน้อยสุด คือ เจ้าหน้าที่การเกษตร คิดเป็นร้อยละ 27.41

14. การอ่าน ชม และรับฟังสื่อต่าง ๆ

จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรทั้งหมดจะได้รับการอ่าน การชม และรับฟังสื่อต่าง ๆ

15. ชนิดสื่อที่เกษตรกรได้รับความรู้ทางการเกษตร

จากการศึกษาพบว่า เกษตรส่วนใหญ่จะได้รับความรู้ทางการเกษตรจากวิทยุโทรทัศน์ คิดเป็นร้อยละ 58.52 รองลงมาจากวารสาร คิดเป็นร้อยละ 18.52 และสื่อความรู้ทางการเกษตรน้อยสุด คือ นิตยสาร คิดเป็นร้อยละ 1.48

16. สมาชิกกลุ่มเกษตรกร

จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่จะเคยเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 67.41 แบ่งเป็นกลุ่มสมาชิกสหกรณ์เพื่อการเกษตร คิดเป็นร้อยละ 87.91 และโครงการปรับโครงสร้างระบบการผลิตการเกษตร (คปร.) คิดเป็นร้อยละ 12.09 ส่วนเกษตรกรที่ไม่เคยเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 32.81

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

17.แหล่งเงินทุน

จากการศึกษา พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ จะกู้ยืม คิดเป็นร้อยละ 77.78 แยกเป็นการกู้ยืมจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ คิดเป็นร้อยละ 85.71 โครงการปรับโครงสร้างระบบการผลิตเกษตร (คปร.) มีจำนวนร้อยละ 10.48 และญาติพี่น้อง คิดเป็นร้อยละ 3.81 ส่วนเกษตรกรที่ไม่กู้ยืมจะใช้ทุนส่วนตัว คิดเป็นร้อยละ 22.22

18.แหล่งรายได้

จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่จะมีรายได้จากสัมเจียวหวานเพียงอย่างเดียว คิดเป็นร้อยละ 94.07 และเป็นการปลูกสัมเจียวหวานควบคู่กับอาชีพอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 5.93

19.รายได้

จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่จะมีรายได้ 10,000-88,000บาท/ครอบครัว/ปี คิดเป็นร้อยละ 60.00 รองลงมา มีรายได้ 88,001-156,000บาท/ครอบครัว/ปี คิดเป็นร้อยละ 23.70 ส่วนเกษตรกรที่มีรายได้น้อยสุดคือ 312,001-400,000บาท/ครอบครัว/ปี คิดเป็นร้อยละ 3.70 เกษตรกรมีรายได้ต่ำสุดคือ 10,000 บาท/ครอบครัว/ปี รายได้สูงสุด 400,000บาท/ครอบครัว/ปี รายได้เฉลี่ย 88,074.07 บาท/ครอบครัว/ปี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 5 แสดงสภาพเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรผู้ปลูกส้มเขียวหวาน

รายการ	จำนวนตัวอย่าง N = 135	ร้อยละ
1.เพศ		
- ชาย	99	73.33
- หญิง	36	26.67
2.อายุ		
- 25-34	18	13.33
- 35-44	32	23.70
- 45-54	53	39.27
- 55-64	30	22.22
- มากกว่า 64	2	1.48
- ต่ำสุด 25		
- สูงสุด 69		
- เฉลี่ย 46.75		
3.สภาพทางสมรส		
- โสด	5	3.70
- แต่งงาน	125	92.60
- หม้ายหรือหย่าร้าง	5	3.70
4.จำนวนสมาชิกครอบครัว		
- 2-4	56	41.48
- 5-7	64	47.41
- 8-10	13	9.63
- มากกว่า 10	2	1.48
- ต่ำสุด 2		
- สูงสุด 11		
- เฉลี่ย 5		

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 5 (ต่อ)

รายการ	จำนวนตัวอย่าง N = 135	ร้อยละ
5.ระดับการศึกษา		
- จบระดับประถมศึกษา	119	88.15
- จบระดับมัธยมตอนต้น	10	7.40
- จบระดับมัธยมตอนปลาย	6	4.45
6.อาชีพเดิม		
- ทำนา	125	92.59
- ทำสวน	7	5.18
- ค้าขาย	1	0.74
- รับจ้างทั่วไป	2	1.48
7.อาชีพหลัก		
- เกษตร	133	98.52
- ค้าขาย	2	1.48
8.อาชีพรอง		
- การเกษตรอื่น ๆ	18	13.33
- ค้าขาย	2	1.48
- รับราชการ	2	1.48
- รับจ้างทั่วไป	10	7.41
- ไม่มี	103	76.30
9.ภูมิลำเนา		
- อยู่ในตำบลนี้	130	96.30
- ย้ายมาจากที่อื่น	5	3.70
10.เหตุผลที่ต้องย้าย (N = 5)		
- ต้องการย้ายที่ทำกิน	3	60.00
- ต้องการเปลี่ยนอาชีพและย้ายที่ทำกิน	2	40.00

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 5 (ต่อ)

รายการ	จำนวนตัวอย่าง N = 135	ร้อยละ
11.เหตุผลที่เลือกปลูกส้ม *		
- เพราะรายได้ดี	128	94.81
- ญาติพี่น้องชักชวน	52	38.52
- เคยปลูกจากที่อื่นมาก่อน	3	2.22
- ปลูกตามเพื่อนบ้าน	26	19.25
- รัฐสนับสนุน	11	8.15
12.แหล่งความรู้ในการปลูกส้มเขียวหวาน *		
- ญาติพี่น้อง	72	53.33
- เจ้าหน้าที่การเกษตร	42	31.11
- ตัวแทนบริษัทขายปุ๋ยหรือยาป้องกันกำจัดศัตรูพืช	48	35.55
- ค้นคว้าทดลองด้วยตนเอง	101	74.81
- ประสบการณ์ที่เป็นลูกจ้างทำสวนส้มมาก่อน	2	1.48
- พนักงานธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร	1	0.74
13.แหล่งที่ปรึกษาปัญหา *		
- ญาติพี่น้องและเพื่อนบ้าน	83	61.48
- เจ้าหน้าที่การเกษตร	37	27.41
- ตัวแทนบริษัทขายปุ๋ยหรือยาป้องกันและกำจัดศัตรูพืช	96	71.11
- ค้นคว้าทดลองด้วยตนเอง	61	45.19
14.การอ่าน ชม และรับฟังสื่อต่าง ๆ		
- ไม่เคย	-	-
- เคย	135	100
15.ชนิดสื่อที่เกษตรกรได้ความรู้ทางการเกษตร		
- วิทยุกระจายเสียง	19	14.07

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 5 (ต่อ)

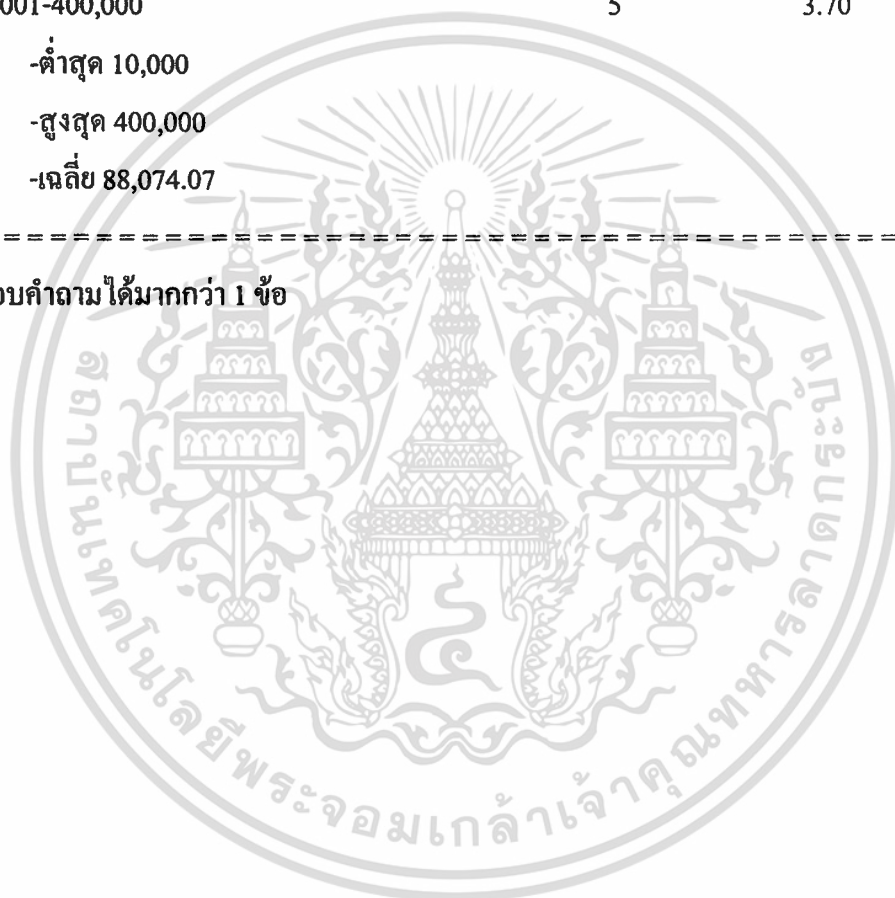
รายการ	จำนวนตัวอย่าง N = 135	ร้อยละ
- วิทยุโทรทัศน์	79	58.52
- หนังสือพิมพ์	10	7.41
- นิตยสาร	2	1.48
- วารสาร	25	18.52
16.การสมาชิกกลุ่มเกษตรกร		
- ไม่เคยเป็น	44	32.59
- เคย	91	67.41
- กลุ่มสหกรณ์เพื่อการเกษตร	(80)	(87.91)
- โครงการปรับโครงสร้างระบบ การผลิตการเกษตร (คปร.)	(11)	(12.09)
17.แหล่งเงินทุน		
- ทุนส่วนตัว	30	22.22
- กู้ยืม	105	77.78
- ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร	(90)	(85.71)
- โครงการปรับโครงสร้างระบบการผลิตเกษตร (คปร.)	(11)	(10.48)
- ญาติพี่น้อง	(4)	(3.81)
18.แหล่งรายได้		
- สัมเจียวหวานอย่างเดียว	127	94.07
- สัมเจียวหวานกับอาชีพอื่น	8	5.93
19.รายได้ของเกษตรกร (บาท/ครอบครัว/ปี)		
- 10,000- 88,000	81	60.00
- 88,001-156,000	32	23.70
- 156,001-234,000	10	7.41

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 5 (ต่อ)

รายการ	จำนวนตัวอย่าง N = 135	ร้อยละ
- 234,001-312,000	7	5.19
- 312,001-400,000	5	3.70
-ต่ำสุด 10,000		
-สูงสุด 400,000		
-เฉลี่ย 88,074.07		

หมายเหตุ * ตอบคำถามได้มากกว่า 1 ข้อ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตอนที่ 2 สภาพการผลิตและการตลาดส้มเขียวหวานปี 2543

จากการศึกษาด้านสภาพการผลิตและการตลาดของเกษตรกรผู้ปลูกส้มเขียวหวานในตำบลบึงกาสาม อำเภอนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ในปี 2543 ปรากฏผลการศึกษาดังตารางที่ 6-11 ดังต่อไปนี้

สภาพการผลิตส้มเขียวหวาน (ตารางที่ 6)

1.พื้นที่ปลูกส้มเขียวหวาน

จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีพื้นที่ปลูกส้มเขียวหวานส่วนใหญ่จะอยู่ในช่วง 3-22 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 79.26 รองลงมา มีพื้นที่ปลูก 23-42 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 14.82 และเกษตรกรส่วนน้อยที่มีพื้นที่ปลูกมากกว่า 82 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 3.70 สำหรับพื้นที่ปลูกส้มเขียวหวานมีน้อยที่สุด 3 ไร่ และพื้นที่ปลูกส้มเขียวหวานมีมากที่สุด 100 ไร่ มีพื้นที่ปลูกส้มเขียวหวานเฉลี่ย 18.88 ไร่ การถือครองที่ดินจะมีพื้นที่ของตนเอง คิดเป็นร้อยละ 90.30 เป็นที่ดินเช่าคิดเป็นร้อยละ 7.41 และเป็นที่ดินของตนเองและที่ดินเช่า คิดเป็นร้อยละ 2.22 อัตราค่าเช่าเฉลี่ย 232.33 บาท/ไร่/ปี

2.เวลาการปลูกส้มเขียวหวาน

จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่จะมีการปลูกส้มเขียวหวานพร้อมกัน คิดเป็นร้อยละ 88.15 และไม่พร้อมกันมีร้อยละ 11.85

3.พันธุ์ที่ปลูก

จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรทั้งหมด ปลูกด้วยพันธุ์ ส้มเขียวหวานบางมดทั้งหมด

4.แหล่งที่มากิ่งพันธุ์

จากการศึกษาเกษตรกรส่วนใหญ่จะซื้อกิ่งพันธุ์มาจากแหล่งอื่น คิดเป็นร้อยละ 97.78 ส่วนการขยายพันธุ์ด้วยตนเองมีจำนวนน้อย คิดเป็นร้อยละ 2.22

5.การปุ๋ยรองพื้น

จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่จะไม่มีการใส่ปุ๋ยรองพื้นหลุมปลูก คิดเป็นร้อยละ 51.11 ส่วนเกษตรกรที่ใส่ปุ๋ยรองพื้น คิดเป็นร้อยละ 48.89 อัตราปุ๋ยอินทรีย์ที่ใส่เฉลี่ย 75.25/กก/ไร่

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

6.ขนาดหลุมปลูก

จากการศึกษาเกษตรกรส่วนใหญ่จะมีการเตรียมหลุมปลูกมีความกว้าง 1x1เมตร คิดเป็น ร้อยละ 93.30 รองลงมาจะมีขนาดความกว้าง 0.90x0.90 เมตร คิดเป็นร้อยละ 2.22 และมีขนาดความกว้าง 0.80x0.80 เมตร คิดเป็นร้อยละ 1.48 ตามลำดับ สาเหตุเกษตรกรนิยมการเตรียมโหนด เนื่องจากพื้นที่ของจังหวัดปทุมธานีเป็นพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำจึงมีการขุดร่องคันนี้การทำโหนดกว้างเพื่อต้องการให้ระบบรากของสัมหอาหารได้มากขึ้นและกระจายรากได้กว้าง

7.ระยะห่างระหว่างต้น

จากการศึกษา เกษตรกรส่วนใหญ่จะมีการเว้นระยะระหว่างต้น 2.51-3.00 เมตร คิดเป็น ร้อยละ 42.96 รองลงมาคือระยะ 3.01-3.50 เมตร คิดเป็นร้อยละ 31.11 และระยะมากกว่า 4.00 คิดเป็นร้อยละ 0.74

8.จำนวนต้นสัมเขียวหวานต่อไร่

จากการศึกษา เกษตรกรส่วนใหญ่จะมีจำนวนต้นสัมเขียวหวานอยู่ในช่วง 71-80 ต้นต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 29.63 รองลงมา 61-70 ต้นต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 22.22 และมากกว่า 90 ต้น/ไร่ คิดเป็น ร้อยละ 2.22

9.ความกว้างของแปลง

จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่จะมีความกว้างของแปลง 5.01-6.00 เมตร คิดเป็น ร้อยละ 63.70 รองลงมา 6.01-7.00 เมตร คิดเป็นร้อยละ 20.74 และมีความกว้างของแปลง 7.01-8.00 เมตร คิดเป็นร้อยละ 0.74

10.พืชแซมสัมเขียวหวาน

จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่จะไม่มีการปลูกพืชแซมสัมเขียวหวาน คิดเป็น ร้อยละ 87.41 และมีการปลูกพืชแซมสัมเขียวหวาน คิดเป็นร้อยละ 12.59 พืชที่ปลูกแซม คือ พริก มะละกอ มะเขือ แตงกวา และส้มโอ

11.การกำจัดวัชพืช

จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้วิธีการกำจัดวัชพืชด้วยการใช้วิธีกล เช่น มีด เครื่องตัดหญ้า คิดเป็นร้อยละ 85.93 และวิธีการใช้สารเคมีฉีดพ่น คิดเป็นร้อยละ 14.07

เอกสารนี้เป็นเอกสารลิขสิทธิ์สงวนไว้สำหรับบริการวิชาการแก่เกษตรกรเท่านั้น เมื่ออนุญาตให้ไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

11.การกักน้ำ

จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรทั้งหมดจะมีการกักน้ำกันทุกราย เพราะเกษตรกรต้องการให้ส้มเขียวหวานเก็บเกี่ยวได้ในช่วงที่ส้มขายได้ราคาสูง

12.การกักน้ำเพื่อบังคับให้ส้มเขียวหวานออกดอก

จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่จะเริ่มมีการกักน้ำในเดือนกุมภาพันธ์ คิดเป็นร้อยละ 25.93 รองลงมาจะเริ่มกักน้ำในเดือนธันวาคม คิดเป็นร้อยละ 19.26 ส่วนเดือนที่มีการกักน้ำน้อยที่สุด คือ สิงหาคม คิดเป็นร้อยละ 1.48 การเริ่มกักน้ำในเดือนกุมภาพันธ์ ซึ่งจะทำให้เก็บเกี่ยวส้มเขียวหวานได้ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน-ธันวาคม จะได้ราคา

13.ระยะเวลาการกักน้ำ (วัน)

จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่จะใช้เวลาในการกักน้ำส้มเขียวหวาน 10-20 วัน คิดเป็นร้อยละ 71.85 รองลงมาจะกักน้ำ 21-30 วัน คิดเป็นร้อยละ 25.93 กักน้ำมากกว่า 30 วัน คิดเป็นร้อยละ 2.22 สาเหตุที่มีการกักน้ำ 10-20 วัน เพราะกลัวว่าถ้ามีการกักน้ำนานกว่านี้จะทำให้ต้นส้มเขียวหวานเสื่อมโทรมลง และอาจทำให้ผลส้มที่มีขนาดเล็กอยู่เกิดร่วงขึ้น (บุญชัย 2528 : 38)

14.อายุของส้มที่เริ่มเก็บเกี่ยวผลผลิต

จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่จะเริ่มเก็บผลผลิตเมื่อคือ อายุของส้มเขียวหวาน 3 ปี คิดเป็นร้อยละ 71.85 รองลงมาอายุ 4 ปี คิดเป็นร้อยละ 25.19 อายุ 5 ปี คิดเป็นร้อยละ 2.22 และอายุ มากกว่า 5 ปี คิดเป็นร้อยละ 0.74

15.เครื่องทุ่นแรง

จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่จะมีเครื่องทุ่นแรงประเภท เครื่องพ่นยา เรือรดน้ำ เครื่องตัดหญ้า เครื่องสูบน้ำ คิดเป็นร้อยละ 100 ส่วนเครื่องทุ่นแรงประเภทเครื่องกำเนิดไฟฟ้าจะมีน้อยสุด คือ คิดเป็นร้อยละ 3.70 เนื่องจากส่วนใหญ่จะอาศัยพลังงานไฟฟ้าจากภาครัฐมากกว่า

16.การจ้างงานแรงงานในการปลูกส้มเขียวหวาน ลักษณะการจ้างงาน จำนวนแรงงาน

จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่จะจ้างแรงงานเพื่อช่วยในการปลูกส้มเขียวหวาน และเก็บผลผลิต คิดเป็นร้อยละ 61.48 ส่วนไม่มีการจ้างแรงงานคิดเป็นร้อยละ 38.52 และลักษณะการจ้างงานส่วนใหญ่เกษตรกรจะจ้างรายวัน มีจำนวนร้อยละ 74.23 รองลงมาจ้างเหมาคิดเป็น

ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การจ้างแรงงานส่วนใหญ่เกษตรกรจะจ้างรายวัน มีจำนวนร้อยละ 74.23 รองลงมาจ้างเหมาคิดเป็นร้อยละ 20.62 และจ้างประจำ คิดเป็นร้อยละ 5.15 มีจำนวนแรงงานที่จ้างเฉลี่ย 9.16 คน จำนวนแรงงานจ้างที่สูงสุด 30 คน และแรงงานจ้างต่ำสุด 3 คน

17.การให้ผลผลิตของส้ม

จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่จะมีผลผลิตของส้มตลอดปี คิดเป็นร้อยละ 97.04 ส่วนส้มเขียวหวานที่ให้ผลผลิตปีละครั้ง คิดเป็นร้อยละ 12.96

18.ปริมาณผลผลิตส้มเขียวหวาน

ศึกษา พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่จะมีปริมาณผลผลิตของส้มเขียวหวาน 1,251-2,200 กก./ไร่ คิดเป็นร้อยละ 46.66 รองลงมาจะอยู่ในช่วง 300-1,250 กก./ไร่ คิดเป็นร้อยละ 21.48 ส่วนปริมาณผลผลิตส้มเขียวหวานในช่วง 5,051-6,000 กก./ไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.74 และมีปริมาณผลผลิตส้มเขียวหวานเฉลี่ย 2,131.11

ตารางที่ 6 แสดงสภาพการผลิตส้มเขียวหวานในปี 2543

รายการ	จำนวนตัวอย่าง N = 135	ร้อยละ
1.พื้นที่ปลูกส้มเขียวหวาน (ไร่)		
- 3-22	107	79.26
- 23-42	20	14.82
- 43-62	5	3.70
- 63-82	2	1.48
- มากกว่า82	1	0.74
-พื้นที่ต่ำสุด3ไร่		
-พื้นที่สูงสุด100ไร่		
-พื้นที่เฉลี่ย18.88ไร่		
1.1การถือครอง		
- ที่ดินของตนเอง	122	90.37
- ที่ดินเช่า	10	7.41
- ที่ดินของตนเองและมีที่ดินเช่า	3	2.22
1.2อัตราค่าเช่าที่ดิน (บาท/ไร่/)(N= 10)		
- น้อยกว่า 100	5	50.00
- 101-200	2	20.00
- มากกว่า 300	3	30.00
2.เวลาการปลูกส้มเขียวหวาน		
- พร้อมกัน	119	88.15
- ไม่พร้อมกัน	16	11.85
3.พันธุ์ที่ปลูก		
- บางมด	135	100
4.แหล่งที่มาของกิ่งพันธุ์		
- ขยายพันธุ์ด้วยตนเอง	3	2.22

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับกรณีใช้งานเมื่อครั้งเรียนเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 6 (ต่อ)

รายการ	จำนวนตัวอย่าง N = 135	ร้อยละ
- ซื้อมาจากแหล่งอื่น	132	97.78
4.แหล่งซื้อกิ่งพันธุ์ (N=132)		
- นนทบุรี	77	57.04
- กรุงเทพฯ	48	35.56
- ปทุมธานี	7	5.18
5.การใส่ปุ๋ยรองพื้น		
- ไม่ใส่	69	51.11
- ใส่	66	
ปริมาณการใส่ปุ๋ยอินทรีย์ (กก./ไร่)(N=66)		
- น้อยกว่า 100	26	39.39
- 100-200	25	37.88
- 201-300	8	12.12
- มากกว่า 300	7	10.61
6.ขนาดหลุมปลูก (เมตร)		
- 0.80x0.80	2	1.48
- 0.90x0.90	3	2.22
- 1.0x1.0	130	96.30
7.ระยะห่างระหว่างต้น (เมตร)		
- 2.00-2.50	28	20.74
- 2.51-3.00	51	42.96
- 3.01-3.50	42	31.11
- 3.51-4.00	6	4.45
- มากกว่า 4.00	1	0.74

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 6 (ต่อ)

รายการ	จำนวนตัวอย่าง N = 135	ร้อยละ
8.จำนวนต้นส้มเขียวหวาน (ต้น/ไร่)		
- น้อยกว่า 50	9	6.67
- 50-60	26	19.26
- 61-70	30	22.22
- 71-80	40	29.63
- 81-90	27	20.00
- มากกว่า 90	3	2.22
9.ความกว้างของแปลงปลูก (เมตร)		
- 3.00-4.00	4	2.96
- 4.01-5.00	16	11.86
- 5.01-6.00	86	63.70
- 6.01-7.00	28	20.74
- 7.01-8.00	1	0.74
10.พืชแซมส้มเขียวหวาน		
- ไม่มี	118	87.41
- มี	17	12.51
- พริก	(7)	(41.18)
- พริก, มะละกอ	(4)	(23.53)
- มะเขือ, พริก, มะละกอ	(3)	(17.65)
- แตงกวา	(2)	(11.76)
- ส้มโอ	(1)	(5.88)
11.การกำจัดวัชพืช		
- วิธีกล เช่น มีด เครื่องตัดหญ้า	116	85.93
- สารเคมีฉีดพ่น	19	14.07

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 6 (ต่อ)

รายการ	จำนวนตัวอย่าง N = 135	ร้อยละ
12.การกักน้ำ		
- ไม่มีการกักน้ำ	-	-
- มีการกักน้ำ	135	100
เดือนที่มีการกักน้ำ		
- มกราคม	7	5.19
- กุมภาพันธ์	35	25.93
- มีนาคม	4	2.96
- เมษายน	6	4.44
- พฤษภาคม	21	15.56
- มิถุนายน	2	1.48
- กรกฎาคม	13	9.63
- สิงหาคม	2	1.48
- กันยายน	3	2.22
- ตุลาคม	3	2.22
- พฤศจิกายน	13	9.63
- ธันวาคม	26	19.2
13.ระยะเวลาการกักน้ำ (วัน)		
- 10-20	97	71.85
- 21-30	35	25.93
- มากกว่า 30	3	2.22
14.อายุสามที่เริ่มเก็บเกี่ยวผลผลิต (ปี)		
- 3	97	71.85
- 4	35	25.93
- 5	3	2.22

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 6 (ต่อ)

รายการ	จำนวนตัวอย่าง N = 135	ร้อยละ
-มากกว่า 5	1	0.74
15.เครื่องทุนแรงที่มี*		
- เครื่องพ่นยา	135	100
- เรือร่อนน้ำ	135	100
- เครื่องตัดหญ้า	135	100
- เครื่องสูบน้ำ	135	100
- เครื่องกำเนิดไฟฟ้า	5	3.70
16.การจ้างแรงงาน		
- จ้าง	83	61.48
- ไม่จ้าง	52	38.52
16.1ลักษณะการจ้างแรงงาน* (N= 83)		
- จ้างประจำ	5	6.02
- จ้างรายวัน	72	86.75
- จ้างเหมา	20	14.81
16.2จำนวนแรงงานที่จ้าง (คน/ปี) (N = 83)		
- 3-5	25	30.13
- 6-10	34	40.96
- 11-15	17	20.48
- มากกว่า 15	7	8.43
-ต่ำสุด 3		
-สูงสุด 30		
-เฉลี่ย 9.16		
17.การให้ผลผลิตของส้ม		
- ปีละครั้ง	4	2.96

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับใช้ในการดำเนินงานที่ควรพิจารณาเท่านั้นไปอยู่ภายใต้เงื่อนไขการดำเนินการ
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 6 (ต่อ)

รายการ	จำนวนตัวอย่าง N = 135	ร้อยละ
- ตลอดปี	131	97.04
18. ปริมาณผลผลิตส้มเขียวหวาน (กก./ไร่/ปี)		
- 300-1,250	29	21.48
- 1,251-2,200	63	46.66
- 2,201-3,150	28	20.74
- 3,151-4,100	9	6.67
- 4,101-5,050	5	3.71
- 4,101-5,050	5	3.71
- 5,051-6,000	1	0.74
-ต่ำสุด 300		
-สูงสุด 6,000		
-เฉลี่ย 2,131.11		

หมายเหตุ * ตอบคำถามได้มากกว่า 1 ข้อ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้.

สภาพการตลาดส้มเขียวหวาน (ตารางที่ 7)

1.การจำหน่ายส้มเขียวหวาน

จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่จะมีการจำหน่ายแบบขายส่ง คิดเป็นร้อยละ 98.52 ส่วนการจำหน่ายแบบขายปลีก คิดเป็นร้อยละ 1.48

2.ระดับผลผลิตต่อไร่

พบว่าเกษตรกรมีความคิดว่ามีระดับผลผลิตปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 96.30 รองลงมาคือ ผลิตค่อนข้างต่ำ คิดเป็นร้อยละ 2.96 และคิดว่าดีมาก คิดเป็นร้อยละ 2.74

3.การทราบราคาขายส่งหรือขายปลีกที่เป็นจริง

จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่จะไม่ทราบราคาขายส่งหรือขายปลีกที่เป็นจริง คิดเป็นร้อยละ 88.89 ส่วนเกษตรกรที่ทราบราคาที่เป็นจริง คิดเป็นร้อยละ 11.11 การทราบราคาก็ทราบจากเกษตรกรที่นำส้มเขียวหวาน ไปขายก่อน

4.สาเหตุที่ขายผ่านพ่อค้าคนกลาง

จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่จะขายผ่านพ่อค้าคนกลาง เพราะไม่สะดวกที่จะนำไปขายเอง คิดเป็นร้อยละ 87.41 รองลงมาคือ ขาดพาหนะ คิดเป็นร้อยละ 8.89 และได้ราคาดี มีจำนวนร้อยละ 3.70 จะเห็นได้ว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่สะดวกที่จะนำไปขายเอง เนื่องจากเหตุผลหลายประการ เช่น ไม่มีแผงวางขายเอง ไม่มีความรู้ด้านการขาย เป็นต้น ทำให้คนกลางหรือพ่อค้าคนกลางยังมีความจำเป็นอยู่มากในการกระจายสินค้าจากเกษตรกรไปสู่ผู้บริโภค

5.การบวกราคาเพิ่มขึ้นของพ่อค้า

จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่จะไม่ทราบว่าพ่อค้าจะมีการบวกเพิ่มขึ้นเท่าไร คิดเป็นร้อยละ 90.37 ส่วนเกษตรกรที่ทราบการบวกเพิ่มราคาส้มเขียวหวานมีจำนวนน้อย คิดเป็นร้อยละ 9.63 ที่ทราบมีการบวกเพิ่มในช่วง 2-3 บาท/กก. คิดเป็นร้อยละ 5.93 และ 4-5 บาท/กก. คิดเป็นร้อยละ 3.70

6.ตลาดจำหน่ายส้มเขียวหวาน

จากการศึกษา พบว่าแหล่งที่เกษตรกรส่วนใหญ่ขายส้มเขียวหวานให้เป็นพ่อค้าที่มาจากตลาดไท คิดเป็นร้อยละ 91.11 และตลาดสี่มุมเมืองด้านเหนือ คิดเป็นร้อยละ 51.86 จะเห็นได้ว่า พ่อเอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ค่าจากตลาดไทมีมากที่สุด เนื่องจากตลาดไทอยู่ใกล้กับแหล่งปลูกส้มเขียวหวานในตำบลบึงกาสาม ทำให้ง่าย สะดวกต่อการติดต่อและขนส่ง

7.วิธีการขายผ่านพ่อค้าคนกลาง

จากการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่เกษตรกรจะติดต่อไปหาพ่อค้าเองในการขายผลผลิต คิดเป็นร้อยละ 74.81 รองลงมาจะติดต่อซื้อในสวน มีจำนวนร้อยละ 66.67 ส่วนวิธีการขายน้อยที่สุดคือ มาลองส้มและตกลงราคากัน คิดเป็นร้อยละ 3.70

8.ปัจจัยที่กำหนดราคาขายของส้มเขียวหวาน

จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดราคา คือ ขนาดของผลโดยเฉลี่ยมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 97.78 รองลงมาเป็น สีของผล คิดเป็นร้อยละ 92.59 และปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดราคาน้อยที่สุด คือ ราคาในท้องตลาด คิดเป็นร้อยละ 3.70

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 7 การตลาดของส้มเขียวหวาน

รายการ	จำนวนตัวอย่าง N = 135	ร้อยละ
1.การจำหน่ายส้มเขียวหวาน		
- ขายส่ง	133	98.52
- ขายปลีก	2	1.48
2.ระดับผลผลิตที่ได้รับ		
- คีมาก	1	0.74
- ปานกลาง	130	96.30
- ก่อนข้างต่ำ	4	2.96
3.การทราบราคาขายส่งหรือขายปลีก		
- ไม่ทราบ	120	88.89
- ทราบ	15	11.11
4.สาเหตุที่ขายผ่านพ่อค้าคนกลาง		
- ขาดพาหนะ	12	8.89
- ไม่สะดวกที่จะนำไปขายเอง	118	87.41
- ได้ราคาดี	5	3.70
5.การบวกเพิ่มขึ้นของพ่อค้า		
- ไม่ทราบ	122	90.37
- ทราบ	13	9.63
-ประมาณ (บาท/กก.)		
2-3	(8)	5.93
4-5	(5)	3.70
6.แหล่งที่พ่อค้ามาซื้อส้มเขียวหวานไปจำหน่าย *		
- ตลาดสี่มุมเมืองด้านเหนือ	70	51.86
- ตลาดไท	123	91.11

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 7 (ต่อ)

รายการ	จำนวนตัวอย่าง N = 135	ร้อยละ
7.วิธีการขายผ่านพ่อค้าคนกลาง*		
- ติดต่อไปหาพ่อค้าเอง	101	74.81
- มาติดต่อซื้อเลยในสวน	90	66.67
- มาจองส้มและตกลงราคากันก่อน	5	3.70
8.ปัจจัยที่กำหนดราคาขายของส้มเขียวหวาน*		
- ขนาดของผล โดยเฉลี่ย	132	97.78
- สีของผล	125	92.59
- รสชาติ	118	87.41
- ราคาในท้องตลาด	8	5.96
- อายุเดือน	17	12.59

หมายเหตุ * ตอบคำถามได้มากกว่า 1

วิธีการจำหน่ายผลผลิตส้มเขียวหวาน (ตารางที่8)

1.การคัดเกรด

จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่จะมีการขายแบบไม่คัดเกรด คิดเป็นร้อยละ 89.63 และมีการคัดเกรด คิดเป็นร้อยละ 10.37 ที่มีการขายแบบไม่คัดเกรด เพราะสะดวก ง่ายในการขายส่ง และราคาขายก็ไม่แตกต่างกันมากนัก

2.การขายส้มเขียวหวานแบบไม่คัดเกรดที่ได้ราคาสูงสุด (เดือน)

จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรจำหน่ายผลผลิตในสิงหาคม คิดเป็นร้อยละ 26.45 รองลงมา เป็นเดือนกุมภาพันธ์ คิดเป็นร้อยละ 20.67 ส่วนเดือนที่มีราคาสูงสุดแต่มีเกษตรกรผู้ขายจำนวนน้อยที่สุด คือ เดือน กันยายน คิดเป็นร้อยละ 4.96 จะเห็นได้ว่า เกษตรกรจะขายในเดือนสิงหาคมมาก เพราะได้ราคาสูง และเป็นระยะที่ผลไม้สดประเภทอื่นไม่มี และมีส้มเข้าสู่ตลาดน้อย บวกกับเป็นช่วงเทศกาลของชาวจีนที่จะต้องซื้อส้มเขียวหวานประกอบพิธีทางศาสนา

3. การขายส้มเขียวหวานแบบไม่คัดเกรดที่ได้ราคาต่ำสุด (เดือน)

จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่จะขายได้ราคาต่ำสุด ในเดือนมีนาคม คิดเป็นร้อยละ 27.27 รองลงมาคือเดือน กรกฎาคม คิดเป็นร้อยละ 26.45 ส่วนน้อยที่มีการขายได้ราคาต่ำคือเดือนธันวาคม คิดเป็นร้อยละ 0.83 ก็เพราะช่วงเดือนเหล่านี้ผู้บริโภคจะหันไปบริโภคผลไม้ชนิดอื่น เช่น มะม่วง ทุเรียน เงาะ และผลไม้อื่น ๆ แทน จึงทำให้ปริมาณการบริโภคส้มต่ำลง เป็นผลให้ราคาส้มต่ำลงไป

4.ราคาขายสูงสุดแบบไม่คัดเกรดเฉลี่ย

จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่จะขายแบบไม่คัดเกรดได้ราคาสูงสุดเฉลี่ย 16-25 บาท/กก.มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 45.45 รองลงมาคือ 6-15 บาท/กก. คิดเป็นร้อยละ 45.45บาท และเกินกว่า 25 บาท/กก. คิดเป็นร้อยละ 2.48

5.ราคาขายต่ำสุดแบบไม่คัดเกรดเฉลี่ย

จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ขายแบบไม่คัดเกรดได้ราคาต่ำสุดเฉลี่ย 6-10 บาท/กก. คิดเป็นร้อยละ 62.80 รองลงมาน้อยกว่า 5 บาท/กก. คิดเป็นร้อยละ 36.37 คือ 11-15 บาท/กก. คิดเป็นร้อยละ 0.83

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

6. การขายส้มเขียวหวานแบบคัดเกรดที่ได้ราคาสูงสุด (เดือน)

จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่จะจำหน่ายผลิตผลราคาสูงใน เดือนสิงหาคม คิดเป็นร้อยละ 57.14 รองลงมาเป็นเดือนกุมภาพันธ์ คิดเป็นร้อยละ 21.43 และเดือนธันวาคม คิดเป็นร้อยละ 14.29

7. การขายส้มเขียวหวานแบบคัดเกรดที่ได้ราคาต่ำสุด (เดือน)

จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่จะจำหน่ายผลิตผลราคาต่ำในเดือนมีนาคม คิดเป็นร้อยละ 50.00รองลงมาเป็น เดือนกรกฎาคม คิดเป็นร้อยละ 28.57 และเดือนเมษายน คิดเป็นร้อยละ 14.59

8. ราคาขายสูงสุดเฉลี่ยแบบคัดเกรด

จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่จะขายแบบคัดเกรดได้ราคาสูงสุดเฉลี่ย 10-19 บาท/กก. คิดเป็นร้อยละ 92.85 รองลงมาก็คือน้อยกว่า 10 บาท/กก. คิดเป็นร้อยละ 64.29 และ 20-29 บาท/กก. คิดเป็นร้อยละ 42.86

9. ราคาขายต่ำสุดเฉลี่ยแบบคัดเกรด

จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่จะขายแบบคัดเกรดต่ำสุดเฉลี่ย ราคา 4-5 บาท/กก. คิดเป็นร้อยละ 85.71 รองลงมาก็คือ 6-7 บาท/กก. คิดเป็นร้อยละ 64.29 และราคาน้อยกว่า 4บาท/กก. คิดเป็นร้อยละ 42.86

ตารางที่ 8 วิธีการจำหน่ายผลิตผล

รายการ	จำนวนตัวอย่าง N = 135	ร้อยละ
1.การคัดเกรด		
-มีการคัดเกรด	14	10.37
-ไม่มีการคัดเกรด	121	89.63
2. การขายส้มเขียวหวานแบบไม่คัดเกรดที่ได้ราคาสูงสุด (เดือน) (N = 121)		
-มกราคม	24	19.83
-กุมภาพันธ์	25	20.67
-สิงหาคม	32	26.45
-กันยายน	6	4.46
-ตุลาคม	14	11.57
-ธันวาคม	20	16.52
3. การขายส้มเขียวหวานแบบไม่คัดเกรดที่ได้ราคาต่ำสุด (เดือน) (N = 121)		
-มกราคม	5	4.13
-กุมภาพันธ์	8	6.61
-มีนาคม	33	27.27
-เมษายน	18	14.88
-พฤษภาคม	11	9.09
-มิถุนายน	8	6.61
-กรกฎาคม	32	26.45
-สิงหาคม	5	4.13
-ตุลาคม	1	0.83
4. ราคาขายสูงสุดแบบไม่คัดเกรดเฉลี่ย (บาท / กก.) (N = 121)		
-6-15	55	45.45
-10-25	63	22.07
-มากกว่า 25	3	2.48

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษเท่านั้น เมื่อนุญาตให้ไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 8 (ต่อ)

รายการ	จำนวนตัวอย่าง N = 135	ร้อยละ
5. ราคาขายต่ำสุดแบบไม้คัตเกรดเฉลี่ย (บาท / กก.) (N=121)		
-น้อยกว่า 5	44	36.37
-5-10	76	62.87
-11-15	1	0.83
6. การขายส้มเขียวหวานแบบคัตเกรดที่ได้ราคาสูงสุด (เดือน) (N= 14)		
-มกราคม	7	7.14
-กุมภาพันธ์	3	21.43
-สิงหาคม	8	57.14
-ธันวาคม	2	14.29
7. การขายส้มเขียวหวานแบบคัตเกรดที่ได้ราคาต่ำสุด (เดือน) (N= 14)		
-กุมภาพันธ์	1	7.14
-มีนาคม	7	50.00
-เมษายน	2	14.59
-กรกฎาคม	4	28.57
8. ราคาขายสูงสุดเฉลี่ยแบบคัตเกรด (บาท / ไร่) * (N = 14)		
-น้อยกว่า 10	9	64.29
-10-19	13	92.85
-20-29	6	42.86
9. ราคาขายต่ำสุดเฉลี่ยแบบคัตเกรด (บาท / ไร่) * (N=14)		
-น้อยกว่า 4	6	42.86
-4-5	12	85.71
-6-7	9	64.29
ราคาขายเฉลี่ย 1/	11	

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

หมายเหตุ * ตอบคำถามมากกว่า 1 ข้อ

1/ราคาเฉลี่ยของส้มเขียวหวานที่เกษตรกรขายได้ในปี 2543 โดยการนำ

ราคาขายเฉลี่ยสูงสุด + ราคาขายเฉลี่ยต่ำสุด

2

ของเกษตรกรทั้ง 135 รายที่ขายได้ ดังนี้

คือ $\frac{17.50+4.50}{2} = 11$ บาท / กก.

2

ต้นทุนการผลิต รายได้รวมและผลตอบแทนของการปลูกส้มเขียวหวาน (ตารางที่9)

ต้นทุนการผลิตส้มเขียวหวาน โดยเฉลี่ยไร่/ปี เท่ากับ 17,737.58 บาท/ไร่ ซึ่งประกอบด้วย ต้นทุนผันแปร และต้นทุนคงที่ ดังนี้

ต้นทุนผันแปรประกอบด้วย ค่าปุ๋ยอินทรีย์ ค่าปุ๋ยวิทยาศาสตร์ ค่ายาฆ่าแมลง ค่ายาป้องกันเชื้อรา ค่ายากำจัดวัชพืช ค่าแร่ธาตุอาหารเสริม ค่าฮอร์โมน ค่าต้นพันธุ์ ค่าสารปรับสภาพดิน ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง ค่าจ้างแรงงาน

จากการศึกษา การใช้ต้นทุนการผลิต ต่อไร่/ปี ของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง โดยคำนวณค่าเฉลี่ย (N = 135) พบว่า เกษตรกรใช้ต้นทุนการผลิตทั้งหมดโดยเฉลี่ย 17,737.58 บาท/ไร่/ปี โดยสามารถแยกออกเป็นการใช้ ต้นทุนผันแปรเฉลี่ย 17,255.25 บาท / ไร่ / ปี และต้นทุนคงที่เฉลี่ย 482.33 บาท / ไร่ / ปีของต้นทุนผลิตทั้งหมด

ส่วนต้นทุนคงที่ประกอบด้วย ค่าภาษีที่ดินและภาษีรายได้ ค่าเช่าที่ดิน

ซึ่งหากพิจารณารายได้จากการขายส้มเขียวหวาน / ไร่ จะคิดจากปริมาณของ ส้มเขียวหวานที่ผลิตเฉลี่ย 1 ไร่ เท่ากับ 2,131.11 กก./ไร่ ราคาส้มเขียวหวานเฉลี่ยกิโลกรัมละ 11 บาท รายได้ที่ผลิตได้ใน 1 ไร่ เท่ากับ 23,442.21 บาท (2,131.11 x 11)

ต้นทุนการผลิต 1 ไร่ ต่อปี เท่ากับ 17,737.58 บาท เกษตรกรจะมีรายได้ 5,704.63 บาท ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า เกษตรกรที่ประกอบอาชีพส้มเขียวหวานจะมีกำไรไร่ละ 5,704.63 บาท

ตารางที่ 9 ต้นทุนการผลิตเฉลี่ย (บาท/ไร่) รายได้และผลตอบแทนการปลูกส้มเขียวหวาน

รายการ	ค่าใช้จ่าย (บาท / ไร่)
ต้นทุนผันแปร (บาท/ไร่)	
- ปุ๋ยอินทรีย์	440.56
- ปุ๋ยวิทยาศาสตร์	3,750
- ยาฆ่าแมลง	1,900
- ยาป้องกันเชื้อรา	305
- ยากำจัดวัชพืช	250
- แร่ธาตุอาหารเสริม	2,350
- สอร์โอม	345.67
- ดินพันธุ	1,245.64
- สารปรับสภาพดิน	1,306.50
- น้ำมันเชื้อเพลิง	2,346.56
- ค่าจ้างแรงงาน	3,015.32
รวม	17,255.25
ต้นทุนคงที่ (บาท / ไร่)	
- ค่าเช่า	232.33
- ค่าภาษีที่ดินและภาษีรายได้	250
รวม	482.33
รวมต้นทุนทั้งหมด	17,737.58
รายได้	23,442.21
ผลตอบแทน	5,704.63

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตอนที่ 3 ปัญหาและอุปสรรคในการผลิตและการตลาดส้มเขียวหวานปี พ.ศ.2543

ปัญหาและอุปสรรคในการผลิตและการตลาด (ตารางที่10)

ปัญหาและอุปสรรคในการผลิตและการตลาดมีความสำคัญมากน้อยเพียงใด พิจารณาจากจำนวนผู้ประสบกับปัญหานั้น ซึ่งเรียงตามลำดับความสำคัญของปัญหาไว้ดังนี้ คือ

1. ปัญหาเกี่ยวกับโรคและแมลง เป็นปัญหาที่เกษตรกรผู้ปลูกส้มเขียวหวานประสบปัญหา มากที่สุด มีจำนวนร้อยละ 98.52 โดยเฉพาะโรคที่เกิดปัญหามากที่สุด แก่เกษตรกรผู้ปลูกส้มเขียวหวาน คือ โรครากเน่า จะต้นส้มเขียวหวานจะหยุดการเจริญเติบโต ใบมีสีเหลือง หรือที่เรียกว่า เกิดใบแก้วแก่ต้นส้มเขียวหวาน และต้นเริ่มแห้งตายอย่างช้าๆ ทำให้ลูกส้มเขียวหวานของต้นที่เป็นโรคจะไม่เจริญเติบโตหรือเกิดการร่วงของผลเกิดขึ้น สาเหตุของโรคยังไม่แน่ชัด เนื่องจากยังไม่มี การตรวจสอบที่จริงจังของเจ้าหน้าที่การเกษตร แต่เกษตรกรบางรายเสนอแนะให้ใส่ดินมาร์ลหรือ ปูนขาว เพื่อรักษาสภาพดิน และรักษาระดับน้ำใต้ดินอย่าให้สูงเกินไป นอกจากโรครากเน่าแล้วก็ยังมีพวกแมลงเข้าทำลายต้นส้มเขียวหวาน เช่น เพลี้ยไฟ ไรแดง หนอนซอนใบ ซึ่งเป็นปัญหารองลงมา จากโรครากเน่า แต่ก็สามารถรักษาให้หายได้ด้วยการฉีดยาป้องกันและกำจัดโรคต่าง ๆ จะเห็นได้ว่า เกษตรกรผู้ปลูกส้มเขียวหวานส่วนใหญ่จะต้องสูญเสียเงินเป็นจำนวนมากในการที่จะต้องฉีดยาล่วง หน้าเพื่อป้องกัน โรคไม่ให้เกิดขึ้นซึ่งต้องคิดเกือบทุกระยะของการเจริญเติบโตของต้นส้มเขียวหวาน เช่น ระยะแตกใบอ่อน ระยะออกดอก ระยะติดผล เป็นต้น ส่วนต้นส้มเขียวหวานที่เป็นโรครากเน่า เกษตรกรส่วนใหญ่จะตัดทิ้งแล้วปลูกใหม่ ทำให้ต้นทุนในการปลูกและการดูแลรักษา จึงค่อนข้างสูงขึ้น ทำให้เกษตรกรผู้ปลูกส้มเขียวหวานบางราย เริ่มคิดที่จะย้ายที่ปลูกใหม่ขึ้นไปทาง กำแพงเพชรมากขึ้น เพื่อต้องการหนีโรคและแมลงที่เกิดการสะสมมากขึ้นในปัจจุบัน

2. ปัญหาปุ๋ยและยา เกษตรกรผู้ปลูกส้มเขียวหวาน มีจำนวนร้อยละ 93.25 จะประสบ ปัญหาเกี่ยวกับปุ๋ยและยาป้องกันและกำจัดศัตรูพืชมีราคาแพงซึ่งเป็นผลพวงมาจากสภาพของ ประเทศไทยที่ผ่านมา มีการลดค่าเงินบาท ทำให้ปุ๋ยและยาป้องกันและกำจัดศัตรูพืชมีราคาแพงขึ้น การแก้ไขในปัจจุบันของเกษตรกรผู้ปลูกส้มเขียวหวาน คือ การลดปริมาณการใช้ปุ๋ยและยา และ บางรายหันมาทำปุ๋ยหมักใช้เองเพื่อลดต้นทุนจากปุ๋ยและยาที่มีราคาแพง

3. ปัญหาเรื่องเงินทุน เกษตรกรผู้ปลูกส้มเขียวหวานจะประสบปัญหาทางด้านเงินทูนมี จำนวนร้อยละ 92.60 คือ ไม่มีเงินทุนหมุนเวียนในการปลูกส้มเขียวหวานเพียงพอ การแก้ไขของ เกษตรกรผู้ปลูกส้มเขียวหวานส่วนมากจะกู้ยืมจากธนาคารเป็นหลัก เพื่อนำมาใช้จ่ายในการลงทุน รองลงมาก็จะกู้ยืมจากญาติพี่น้องกันเอง จะเห็นได้ว่า การลงทุนในการปลูกส้มเขียวหวานเป็นการ ลงทุนที่สูง จะต้องมีเงินทุนที่มากพอ เพื่อเป็นทุนในการดูแลรักษาส้มเขียวหวาน ถ้าขาดเงินทูนก็จะ

ทำให้ได้ปริมาณผลผลิตลดลงมาก ถ้าเป็นเช่นนั้น ความสามารถในการชำระหนี้ของเกษตรกรก็ยิ่งลดลง

4. ปัญหาเรื่องการตลาด เกษตรกรผู้ปลูกส้มเขียวหวาน จะประสบปัญหาทางด้านราคาส้มเขียวหวานสูง มีจำนวนร้อยละ 89.63 เนื่องจากเกษตรกรไม่สะดวกที่จะนำไปขายเอง บวกกับไม่มีอำนาจที่จะต่อรองกับพ่อค้าขายที่มารับซื้อได้ และมีบางครั้งราคาที่ได้ไม่ตรงกับราคาที่ตกลงกันได้ เนื่องจากเกษตรกรผู้ปลูกส้มเขียวหวานจะให้พ่อค้านำส้มเขียวหวานไปจำหน่ายก่อน ทำให้พ่อค้าคนกลางบางครั้งมีการอ้างว่า ถ้านำไปขายในราคาที่เกินกว่าที่ตกลงกันได้จะทำให้ขาดทุน จึงทำให้มีการชำระเงินต่ำกว่าราคาที่ตกลงกันได้ ทำให้เกษตรกรผู้ปลูกส้มเขียวหวานบางรายเกิดการขาดทุนหรือเท่าทุน หรือมีกำไรนิดหน่อย จากกำไรที่คาดว่าจะได้รับ และเกษตรกรผู้ปลูกส้มเขียวหวานไม่สามารถที่จะเรียกร้องอะไรจากพ่อค้าคนกลางได้ จะเห็นได้ว่า ราคาส้มเขียวหวานถูกเป็นปัจจัยที่เกิดขึ้นแก่ไขชาก เนื่องจากเกษตรกรผู้ปลูกส้มเขียวหวาน ไม่มีอำนาจในการต่อรองราคากับพ่อค้าคนกลางได้ ทำให้จำต้องยอมรับราคาในช่วงนั้น ๆ ของส้มเขียวหวาน

5. ปัญหาเรื่องดิน เกษตรกรผู้ปลูกส้มเขียวหวานที่ประสบปัญหาเรื่องดิน มีจำนวนร้อยละ 24.44 ส่วนมากเป็นปัญหาเรื่องดินเสื่อมคุณภาพ เนื่องจากดินที่ปลูกส้มเขียวหวานนาน ๆ ปราศจากการบำรุงที่ถูกต้องของเกษตรกรผู้ปลูกส้มเขียวหวาน ทำให้ปริมาณผลผลิตที่ได้รับมีจำนวนลดลงหรืออาจทำให้ต่ำกว่ามาตรฐานที่คาดว่าจะได้รับ และปัญหาดินเปรี้ยว ก็เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นกับเกษตรกรบางราย แต่ก็แก้ไขโดยใส่ปูนขาวในการปรับสภาพดินให้ดีขึ้น จะเห็นได้ว่า ปัญหาเรื่องดินเสื่อมโทรมจะเป็นปัญหาที่สำคัญอีกปัญหาหนึ่งของเกษตรกรที่จะเกิดขึ้นในปัจจุบัน ถ้าไม่มีการบำรุงรักษาดิน

ส่วนปัญหาเรื่อง คุณภาพผลผลิต น้ำ แรงงาน เครื่องทุ่นแรง และการลักขโมย เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นน้อย คือ มีร้อยละ 6.67, 5.19, 3.70, 3.70 และ 1.48 ตามลำดับเพราะเป็นปัญหาที่สามารถที่จะแก้ไขได้เอง หรืออาจจะมีการศึกษาจากเอกสารทางวิชาการในการหาความรู้เพิ่มเติม นอกจากนี้ อาจจะปรึกษาจากญาติพี่น้องที่มีประสบการณ์มาก่อนก็จะช่วยแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้

ตารางที่ 10 ปัญหาและอุปสรรคในการผลิตและการตลาดของส้มเขียวหวาน

(N = 135)

ปัญหาและอุปสรรค	มี		ลำดับความสำคัญ ของปัญหาที่เกิด
	จำนวน	ร้อยละ	
ปัญหาโรคและแมลง	133	98.52	1
ปัญหาปุ๋ยและยา	130	96.30	2
ปัญหาเรื่องน้ำ	7	5.19	7
ปัญหาเรื่องเงินทุน	125	92.60	3
ปัญหาเรื่องแรงงาน	5	3.70	8
ปัญหาเรื่องการตลาด	121	89.63	4
ปัญหาเรื่องเครื่องทุ่นแรง	5	3.70	8
ปัญหาด้านคุณภาพผลผลิต	9	6.67	6
ปัญหาเรื่องดิน	102	75.56	5
ปัญหาด้านการลักขโมย	2	1.48	9

ความต้องการความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ

จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรต้องการความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ คิดเป็นร้อยละ 94.07 และไม่ต้องการความช่วยเหลือ คิดเป็นร้อยละ 5.93 ด้านความช่วยเหลือเกษตรกรต้องการด้านปุ๋ยและยาไม่ให้แพงเกินไปมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 73.23 รองลงมาเป็นการตรวจสอบโรคและแมลง คิดเป็นร้อยละ 58.27 ด้านการประกันราคาส้ม คิดเป็นร้อยละ 29.2 ด้านการตรวจสอบดิน คิดเป็นร้อยละ 21.26 ด้านเงินทุนคิดเป็นร้อยละ 11.81 และในด้านที่มีความต้องการน้อยที่สุด คือ การตรวจสอบน้ำกับการจัดตั้งกลุ่มสหกรณ์ คิดเป็นร้อยละ 0.79

ข้อเสนอแนะของเกษตรกร

จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรให้ข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. เกษตรกรอยากให้อำนาจในการผลิตมีราคาถูก เช่น ค่าปุ๋ยเคมี ค่ายา มีราคาที่ต่ำลง คิดเป็นร้อยละ 55.56

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2. อยากให้หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องและทางสำนักงานเกษตรอำเภอหนองเสือ เข้ามาช่วยส่งเสริมเกษตรกรมาดูแล แนะนำในเรื่องของการจัดการ การผลิตการดูแลรักษาและวิธี ป้องกันเมื่อเกิดปัญหาเกี่ยวข้องกับการผลิตคิดเป็นร้อยละ 19.26

3. อยากมีแหล่งเงินทุนให้กู้มากขึ้นและปล่อยกู้อัตราดอกเบี้ยต่ำคิดเป็นร้อยละ 13.33

4. อยากให้รัฐบาลประกันราคาที่แน่นอนและรับซื้อส้มเขียวหวานในราคาที่สูง คิด เป็นร้อยละ 6.67

5. เกษตรกร ไม่มีข้อเสนอแนะคิดเป็นร้อยละ 7.18

ตารางที่ 11 การต้องการความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ของรัฐในการแนะนำ

รายการ	จำนวนตัวอย่าง N = 135	ร้อยละ
การต้องการความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ		
- ไม่ต้องการความช่วยเหลือ	8	5.93
- ต้องการความช่วยเหลือ	127	94.07
ด้านความช่วยเหลือ * (N = 127)		
- ด้านตรวจสอบโรคและแมลง	74	58.27
- ด้านเงินทุน	15	11.81
- ด้านการตรวจสอบดิน	27	21.26
- ด้านปุ๋ยและยาไม่แพงเกินไป	93	73.23
- ด้านการประกันราคาส้ม	38	29.92
- ด้านตรวจสอบน้ำ	1	0.79
- ด้านการตั้งกลุ่มสหกรณ์	1	0.79
ข้อเสนอแนะของเกษตรกร		
- อยากให้ราคาปัจจัยในการผลิตส้มเขียวหวานต่ำลง	75	55.56
- อยากให้หน่วยราชการที่เกี่ยวข้องและเกษตรอำเภอ หนองเสือเข้ามาส่งเสริมและดูแลและแนะนำ	26	19.26
- อยากให้มีแหล่งเงินทุนให้กู้มากขึ้น	18	13.33

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับใช้ภายในเอกสารเรียนเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 11 (ต่อ)

รายการ	จำนวนตัวอย่าง	ร้อยละ
N = 135		
- อยากให้มีรัฐบาลประกันราคาที่แน่นอนและ รับซื้อสัมเขี้ยวหวานในราคาสูง	9	6.67
- ไม่มีข้อเสนอแนะ	7	5.18

หมายเหตุ * ตอบคำถามได้มากกว่า 1 ข้อ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษา

จากการศึกษาสภาพการผลิตและการตลาดส้มเขียวหวาน ในพื้นที่ตำบลบึงกาสาม อำเภอหนองเสือ ปี 2543 ซึ่งมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพทางเศรษฐกิจและสังคม สภาพการผลิตและการตลาด ตลอดจนด้านปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น โดยการศึกษาครั้งนี้ได้รวบรวมข้อมูลจากเกษตรกรผู้ปลูกส้มเขียวหวาน จำนวน 135 ราย สรุปผลได้ดังนี้

สภาพเศรษฐกิจและสังคม

เกษตรกรเป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 73.33 เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 26.67 อายุเฉลี่ย 46.75 ปี อายุสูงสุด 69 ปี ต่ำสุด 24 ปี สถานภาพทางสมรส ส่วนใหญ่แต่งงานแล้ว คิดเป็นร้อยละ 92.60 จำนวนสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 5 คน ระดับการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 88.15 อาชีพเดิม คือ อาชีพทำนา คิดเป็นร้อยละ 92.59 อาชีพหลักส่วนใหญ่จะทำการเกษตร คิดเป็นร้อยละ 98.52 อาชีพรองส่วนใหญ่ไม่มี คิดเป็นร้อยละ 76.36 ภูมิถิ่นมาเป็นคนตำบลนี้มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 96.30 เหตุผลส่วนใหญ่ที่ปลูกส้มเขียวหวานเพราะรายได้ดี คิดเป็นร้อยละ 94.81 ความรู้เกิดจากการค้นคว้าทดลองด้วยตนเอง คิดเป็นร้อยละ 74.81 แหล่งปรึกษาปัญหา คือ ตัวแทนบริษัทขายปุ๋ยหรือยาป้องกันกำจัดศัตรูพืช คิดเป็นร้อยละ 34.66 และเคยได้รับการอ่านการชม และรับฟังสื่อต่าง ๆ สื่อที่ให้ความรู้ด้านการเกษตรมากที่สุด คือ วิทยุโทรทัศน์ คิดเป็นร้อยละ 58.52 เคยเป็นสมาชิกเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 67.41 ลักษณะการกู้ยืมส่วนใหญ่เคยกู้ยืม คิดเป็นร้อยละ 90.27 โดยส่วนใหญ่กู้ยืมจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์เป็นหลัก และแหล่งรายได้จะมาจากส้มเขียวหวานเพียงอย่างเดียว คิดเป็นร้อยละ 94.07 รายได้ของเกษตรกร เฉลี่ย 88,074 บาท/ครอบครัว/ปี

สภาพการผลิตและการตลาด

พื้นที่ปลูกส้มเขียวหวานเฉลี่ย 18.88 ไร่/ครอบครัว พื้นที่ปลูกส้มมากที่สุด 100 ไร่ ต่ำสุด 3 ไร่ เป็นพื้นที่ของตนเองมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 90.37 โดยส่วนใหญ่เกษตรกรมีการปลูกส้มเขียวหวานพร้อมกัน คิดเป็นร้อยละ 88.15 พันธุ์ที่ปลูกเป็นพันธุ์บางมด แหล่งที่มาของกิ่งพันธุ์มาจากแหล่งอื่น คิดเป็นร้อยละ 55.11 เกษตรกรส่วนมากจะไม่ใส่ปุ๋ยรองพื้น คิดเป็นร้อยละ 51.11 ขนาดหลุมปลูกส่วนใหญ่ใช้ขนาด 1x1 เมตร คิดเป็นร้อยละ 93.30 การเว้นระยะห่างระหว่างต้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้ระยะ 2.51-3.00 เมตร คิดเป็นร้อยละ 42.96 จำนวนต้นส้มเขียวหวานส่วนใหญ่จะอยู่ในช่วง 71-80 ต้น/ไร่ คิดเป็นร้อยละ 29.63 ความกว้างของแปลงส่วนใหญ่ใช้ขนาด 5.01-6.00 เมตร คิดเป็นร้อยละ 63.70 ส่วนใหญ่ไม่มีการปลูกพืชแซมส้มเขียวหวาน คิดเป็นร้อยละ 87.41 ในการกำจัดวัชพืชส่วนใหญ่ใช้วิธีกล เช่น มีด เครื่องตัดหญ้า คิดเป็นร้อยละ 85.93 เกษตรกรมีการกักน้ำทั้งหมด เดือนที่มีการกักน้ำมากที่สุด คือ กุมภาพันธ์ คิดเป็นร้อยละ 19.26 ระยะเวลาที่กักน้ำส่วนใหญ่จะอยู่ช่วง 10-20 วัน คิดเป็นร้อยละ 71.85 อายุส้มที่เริ่มเก็บเกี่ยวผลผลิตส่วนใหญ่ 3 ปี คิดเป็นร้อยละ 71.85 เกษตรกรทั้งหมดจะมีเครื่องทุ่นแรงประเภท เครื่องพ่นยา เรือร่อนน้ำ เครื่องตัดหญ้า เครื่องสูบน้ำ คิดเป็นร้อยละ 100 เกษตรกรส่วนใหญ่จะมีการจ้างแรงงาน คิดเป็นร้อยละ 61.48 และส่วนใหญ่จ้างแรงงานรายวัน คิดเป็นร้อยละ 74.23 มีจำนวนที่จ้างเฉลี่ย 9 คน แรงงานที่จ้างมากที่สุด 30 แรงงานที่จ้างต่ำสุด 3 คน ผลผลิตของส้มส่วนใหญ่จะออกตลอดปี คิดเป็นร้อยละ 97.04 ปริมาณผลผลิตส้มเขียวหวานส่วนใหญ่จะอยู่ในช่วง 1,251 – 2,200 กก./ไร่ คิดเป็นร้อยละ 42.66 ส่วนใหญ่จะมีการจำหน่ายแบบขายส่ง คิดเป็นร้อยละ 98.52 การขายส่วนใหญ่จะไม่มีการคัดเกรด คิดเป็นร้อยละ 89.63 เดือนที่มีราคาสูงสุด คือ เดือนสิงหาคม คิดเป็นร้อยละ 26.45 เดือนที่มีราคาต่ำสุด คือ เดือนมีนาคม คิดเป็นร้อยละ 27.27 ราคาขายแบบไม่คัดเกรดสูงสุดเฉลี่ย ราคา 16-25 บาท/กก. คิดเป็นร้อยละ 45.45 ราคาแบบไม่คัดเกรดต่ำสุดเฉลี่ย ราคา 6-10 บาท/กก. คิดเป็นร้อยละ 62.80 ส่วนการคัดเกรดเดือนที่มีราคาสูงสุดเดือนสิงหาคม คิดเป็นร้อยละ 57.14 เดือนที่มีราคาต่ำสุด คือ เดือนมีนาคม คิดเป็นร้อยละ 50.00 ราคาขายแบบคัดเกรดสูงสุดเฉลี่ย ราคา 10-19 บาท/กก. คิดเป็นร้อยละ 92.85 ราคาขายแบบคัดเกรดต่ำสุดเฉลี่ย ราคา 4-5 บาท/กก. คิดเป็นร้อยละ 50.00 ผลผลิตส่วนใหญ่จะอยู่ในระดับปานกลางมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 85.71 เกษตรกรส่วนใหญ่จะไม่ทราบราคาขายส่งหรือขายปลีกที่เป็นจริง คิดเป็นร้อยละ 88.89 ส่วนใหญ่สาเหตุที่ขายผ่านพ่อค้าคนกลางคือไม่สะดวกที่จะนำไปขายเอง คิดเป็นร้อยละ 87.41 และส่วนใหญ่ไม่ทราบว่าพ่อค้าจะมีการบวกเพิ่มขึ้นเท่าไร คิดเป็นร้อยละ 90.37 พ่อค้าส่วนมากจะมาจากตลาดไท คิดเป็นร้อยละ 91.11 วิธีการขายส่วนใหญ่จะติดต่อไปหาพ่อค้าเองในการขายผลผลิต คิดเป็นร้อยละ 51.53 ปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดราคา คือ ขนาดของผล โดยเฉลี่ย คิดเป็นร้อยละ 97.78

ต้นทุนการผลิตการปลูกส้มเขียวหวาน

ต้นทุนการผลิตการปลูกส้มเขียวหวานทั้งหมดเฉลี่ยไร่/ปี เท่ากับ 17,737.58 บาท ซึ่งประกอบด้วยต้นทุนผันแปร และต้นทุนคงที่ ต้นทุนผันแปร 17,255.25 บาท / ไร่ ต้นทุนคงที่ 482.33 บาท / ไร่ ปริมาณผลผลิตที่ได้เฉลี่ย 2131.11กก./ไร่ ราคาขายเฉลี่ย 11บาท/กก. ทำมีรายได้จากการ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ขายส้มเขียวหวาน 23,442.21 บาท/ไร่ ดังนั้นเกษตรกรจะได้กำไรจากการขายส้มเขียวหวานเฉลี่ย
5,704.60 บาท/ไร่

ปัญหาและอุปสรรคในการผลิตและการตลาดของส้มเขียวหวาน และความต้องการความช่วยเหลือ ของเกษตรกร

ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นกับเกษตรกร โดยส่วนใหญ่จะเป็นปัญหาเกี่ยวกับโรคและแมลง ปัญหาด้านปุ๋ยและยา ปัญหาเรื่องเงินทุน ปัญหาเรื่องตลาด และปัญหาเรื่องสภาพดิน ส่วนปัญหาอื่น ๆ จะมีบ้างเล็กน้อย ส่วนใหญ่เกษตรกรต้องการความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ในการให้ความรู้ต่าง ๆ ไป เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

ข้อเสนอแนะต่อการศึกษา

จากข้อมูลการศึกษาในครั้งนี้ ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะที่เกี่ยวกับงานวิจัยปัญหาที่ประสบมา มีดังนี้

1. ผู้ศึกษาทำการสัมภาษณ์ครั้งต่อไป ควรทำการสัมภาษณ์เกษตรกรผู้ปลูกส้มเขียวหวานในช่วงเที่ยงและช่วงเย็น เพราะเกษตรกรกลับมาพักผ่อนที่บ้าน ทำให้มีเวลาในการให้ข้อมูลต่างๆแก่ผู้ที่จะศึกษาได้เป็นอย่างดี และทำให้ผู้ศึกษาไม่เสียเวลาในการรวบรวมข้อมูล ช่วงเช้าและบ่ายเกษตรกรต้องเข้าไปทำงานในสวนของตนเอง ซึ่งจะทำให้เสียเวลาในการเก็บข้อมูลมากขึ้น
2. การเก็บข้อมูลเกษตรกรนั้น ผู้ศึกษาควรมีการนัดตัวก่อนทุกครั้งในการเข้าไปเก็บข้อมูลจากเกษตรกร เพื่อให้เกษตรกรมีความเข้าใจ และมีความเต็มใจในการให้ข้อมูลแก่ผู้ศึกษา

เอกสารอ้างอิง

กองแผนงานและโครงการพิเศษ กรมส่งเสริมการเกษตร. 2526 . การวิจัยการส่งเสริมการเกษตรของประเทศไทย.กรุงเทพฯ .

..... 2532 ก. สถิติการเพาะปลูกไม้ผลและไม้ยืนต้นปีเพาะปลูก 2531 / 2532 .

.....2532 ข . สถิติการเพาะปลูกไม้ผลเพื่อการส่งออกปี 2531 / 25 2532 .

..... 2334. สถิติการเพาะปลูกไม้ผลและไม้ยืนต้นปีเพาะปลูก 2534 / 2535 .

ทองโรจน์ อ่อนจันทร์ และจรัญ ไทยานนท์. 2521 . ระบบการตลาดของพืชไร่ที่สำคัญในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พ.ศ. 2520. คณะเกษตรศาสตร์,มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ทวีศักดิ์ ด่วงทอง .2530. เอกสารวิชาการที่ 34 เรื่องส้มเขียวหวาน. กรมส่งเสริมการเกษตรบางเขน.

ธงชัย สันติวงษ์. 2525 . การตลาดสำหรับนักบริหาร . กรุงเทพฯ ฯ : บริษัทวิเคราะห์การจัดการจำกัด.

บุญชัย จูติพงศ์ตระกูล. 2528. การผลิตและการตลาดของส้มเขียวหวานในอำเภอ วัฒนบุรี จังหวัดปทุมธานี.กรุงเทพฯ:วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

บุเรศบำรุงการ, หลวง . 2519 . การทำไร่ส้ม กรุงเทพฯ ฯ : โรงพิมพ์แพร่พิทยาอินเตอร์.ชั้นแนลจำกัด.

พันธ์ศักดิ์ นิรัตพัฒนชัย . 2509. การสำรวจเกี่ยวกับการค้าผลไม้สดในจังหวัดพระนคร พ.ศ. 2509 . วิทยานิพนธ์ปริญญาโทและสัตวบาล มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ฟุ้ง ศศิสนธ์ และ สถาปัตย์ ปรีดา 2507 . คู่มือเกษตรกร . กรุงเทพฯ . โรงพิมพ์เจริญธรรม.

มนตรี อิศรโกศล. 2527 . การศึกษาการเจริญเติบโตของผล ดัชนีการเก็บเกี่ยวและการเปลี่ยนแปลงหลังเก็บเกี่ยวของผลส้มเขียวหวานและส้มตรา. กรุงเทพฯ : วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

รวี เสธฐภักดี . 2523 . เอกสารประกอบคำบรรยายวิชา พ.ศ. 542 : ไม้ผลทางอุตสาหกรรม II (ส้ม). คณะเกษตร, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

วัฒนา เสถียรสวัสดิ์ . 2514 . รายงานการวิจัย เรื่องการปรับปรุงคุณภาพส้มเขียวหวานและเศรษฐกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สำนักงานเกษตรอำเภอหนองเสือ. 2543. สถิติเกษตรกรผู้ปลูกส้มเขียวหวานของตำบลบึงกาสาม จังหวัดปทุมธานี.

สำนักงานพาณิชย์จังหวัดสมุทรปราการ. 2536 รายงานการศึกษาเรื่องส้มเขียวหวานจังหวัดสมุทร ปราการ.

สำนักส่งเสริมและฝึกอบรมมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ . 2528 . หนังสือคู่มือการประกอบอาชีพ ศูนย์ส่งเสริมและฝึกอบรมการเกษตรแห่งชาติ, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. 2530. การศึกษาการผลิตและการตลาดส้มเขียวหวานของเกษตรกรใน เกษตรกรในจังหวัดปทุมธานีและกรุงเทพในปีการเพาะปลูก 2529/2530.

สิริกัทพ์ พงษ์เสฐียร. 2526. การวินิจฉัยโรคทริสเตซ่าของส้มเขียวหวาน กรุงเทพฯ : วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท , มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สวัสดิ์ วีระเดช. 2503. การปลูกส้มในเมืองไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรสัมพันธ์.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สมจิตร ชัยภักดิ์.2523. คำแนะนำที่ 7 กรมส่งเสริมการเกษตร : การปลูกส้ม. กรุงเทพฯ ๑ : โรงพิมพ์
สามเจริญพานิช .

สุรนนท์ สุภัทรพันธุ์ .ม.ป.ป. เรื่องย่องานวิจัยไม้ผลเล่ม 1 พ.ศ. 2510-2520.

สุวิทย์ ชีนสินธุ์ .2531 หนังสือเกษตรชาวบ้านชุดที่ 1 : การปลูกส้ม . กรุงเทพฯ ๑ : สำนักพิมพ์
ศูนย์หนังสือเกษตรบางเขน.

แสง กิตติญาณปัญญา .2526. “หลักการทำสวนส้ม และพื้นฐานวิธีการปลูกส้ม” . ชมทางเกษตร.
1 (กันยายน 2526) : 116.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาคผนวก

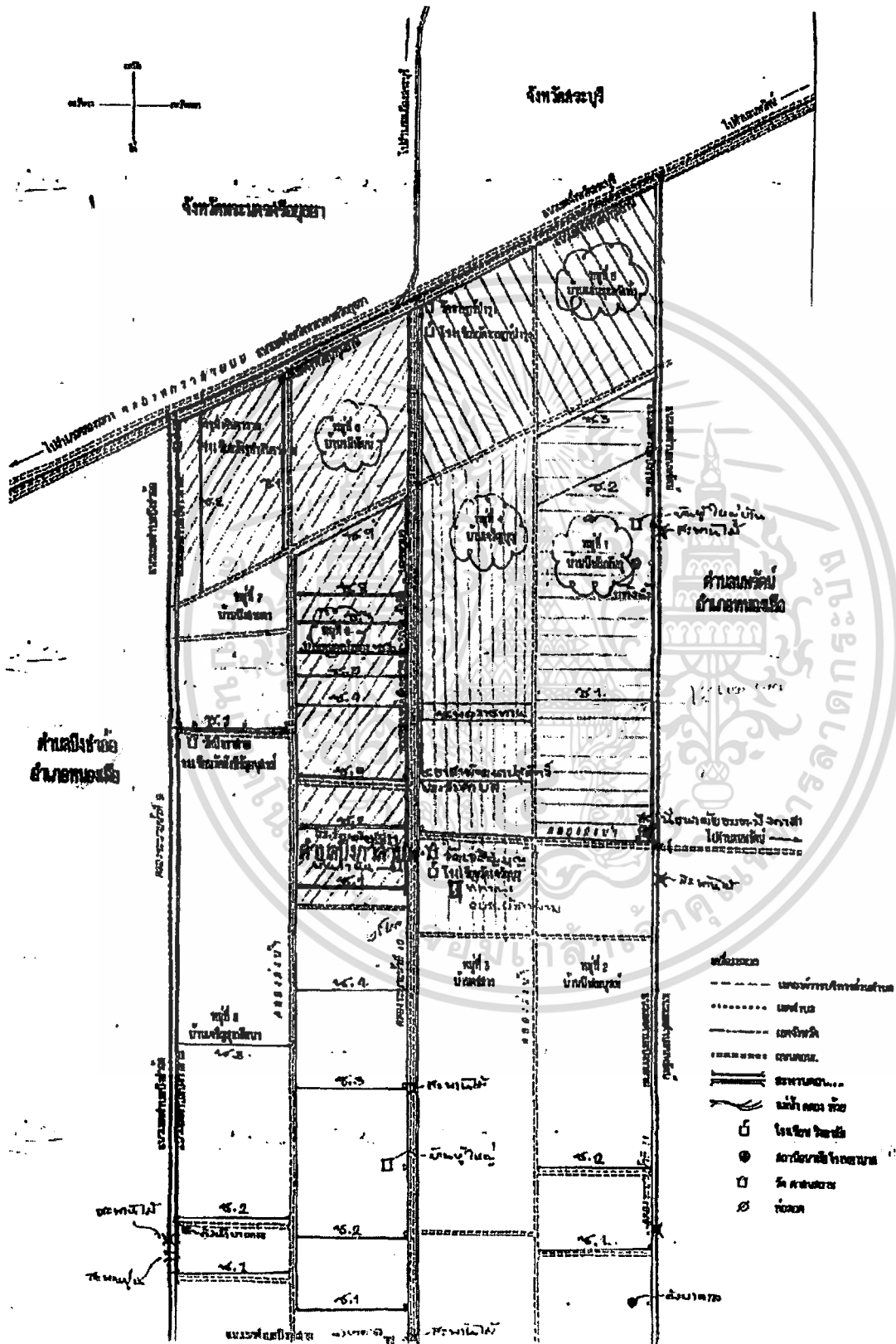
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สภาพทั่วไป

ตำบลบึงกาสามตั้งอยู่ทิศเหนือของอำเภอหนองเสือ ห่างจากอำเภอประมาณ 7 กิโลเมตร สุดเขตติดกับจังหวัดสระบุรีทิศตะวันออก ติดกับตำบลนพรัตน์ ทิศตะวันตกติดกับตำบลบึงชำอ้อ มีพื้นที่ประมาณ 53.4 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 85,440 ไร่ ภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม มีคลองตัดผ่าน 3 สาย คือ คลอง 10 คลอง 11 คลอง 12 มีคลองแฉลอีก 2 สาย มีจำนวนหมู่บ้าน 9 หมู่บ้าน ประชากรทั้งสิ้น 6,398 คน แยกเป็นชาย 3142 คน หญิง 3256 คน มีความหนาแน่นเฉลี่ย 120 คน / ตารางกิโลเมตร ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม ทำนา ทำสวนเป็นอาชีพหลักการทำสวนโดยมากจะทำสวนส้มเขียวหวาน มีอาชีพรับจ้างและอื่นๆเล็กน้อยในตำบลมีปั๊มน้ำมันและก๊าซ 1 แห่ง โรงเรียนประถมศึกษา 4 แห่ง มีวัดและสำนักสงฆ์ 4 แห่ง มีสถานีอนามัยประจำตำบลหมู่บ้าน 2 แห่ง มีศูนย์ตำรวจชุมชนตำบล 1 แห่ง การคมนาคม มีรถสองแถววิ่งผ่านจากปากคลอง 10 ถึงสกัดห้า ซึ่งผ่านอำเภอและตำบลบึงกาสามให้บริการ มีไฟฟ้าเข้าถึงทุกหมู่บ้าน 9 หมู่บ้านมีประชาชนใช้ไฟฟ้าประมาณ 95 %ของครัวเรือนทั้งหมดมีแหล่งน้ำตามธรรมชาติ คือ ลำน้ำ ลำห้วย 3 สาย บึง หนองและอื่นๆคลองแฉล 2 แห่ง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แผนที่ตำบลบึงกาสาม อำเภอนองเสือ จังหวัดปทุมธานี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง

การผลิตและการตลาดของส้มเขียวหวาน

ตำบลบึงกาสาม อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ปี พ.ศ. 2543

ชื่อ.....

บ้านเลขที่..... หมู่ที่.....

ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร

1. เพศ

 ชาย หญิง

2. อายุ..... ปี

3. ศาสนา

 พุทธ คริสต์
 อิสลาม อื่นๆระบุ

4. สถานภาพการสมรส

 โสด แต่งงาน
 หม้ายหรือหย่าร้าง

5. จำนวนสมาชิกในครอบครัวปัจจุบันมี.....คน

ชาย.....คน

หญิง.....คน

6. ระดับการศึกษา

 ไม่ได้รับการศึกษา จบชั้นป. 6 อื่นๆระบุ..... จบ ม.ศ. 3 จบ ม.ศ. 6 จบอนุปริญญา จบปริญญาตรี

7. อาชีพหลักของท่าน

 การเกษตร ค้าขาย
 รับราชการ อื่นๆระบุ.....

8. อาชีพรองของท่าน

 การเกษตร ค้าขาย
 รับราชการ อื่นๆระบุ.....

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

9. รายได้จากการเกษตรและอาชีพอื่นในปี พ.ศ. 2543 (บาท / ครอบครัว / ปี)

- () การปลูกพืช ชนิดของพืช ก.....รายได้ต่อปี.....บาท
 ข.....รายได้ต่อปี.....บาท
- () การเลี้ยงสัตว์ ชนิดของสัตว์ ก.....รายได้ต่อปี.....บาท
 ข.....รายได้ต่อปี.....บาท
- () การค้าขาย ระบุ..... ก.....รายได้ต่อปี.....บาท
 ข.....รายได้ต่อปี.....บาท
- () อื่นๆระบุ..... ก.....รายได้ต่อปี.....บาท
 ข.....รายได้ต่อปี.....บาท

10. ท่านมีภูมิลำเนาเดิมของท่าน

- () อยู่ในตำบลนี้
- () ย้ายมาจากที่อื่น คือ.....จังหวัด.....เมื่อปี พ.ศ.

11. เหตุผลที่ต้องย้ายมาอยู่ในตำบลนี้

- () เพื่อนบ้านญาติพี่น้องชักชวน
- () ต้องการย้ายทำกิน
- () ต้องการเปลี่ยนอาชีพและย้ายที่ทำกิน
- () ต้องการเปลี่ยนอาชีพ
- () อื่นๆระบุ.....

12. อาชีพเดิมของท่านก่อนปลูกส้มเขียวหวานที่นี่

- () ทำนา
- () ทำสวน
- () ทำไร่
- () อื่นๆระบุ.....

13. ท่านเคยอ่านชมและรพังสื่อต่างๆเช่น วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ เป็นต้นหรือไม่

- () เคย () ไม่เคย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

14. กรณีที่ท่านเคยได้รับสื่อใดที่ท่านได้สัมผัสมากที่สุด

- วิทยุกระจายเสียง
- วิทยุโทรทัศน์
- หนังสือพิมพ์
- นิตยสาร
- วารสาร
- โปสเตอร์
- อื่นๆระบุ.....

15. ความรู้ทางเกษตรที่ท่านได้รับจากสื่อใดมากที่สุด

- วิทยุกระจายเสียง
- วิทยุโทรทัศน์
- หนังสือพิมพ์
- นิตยสาร
- วารสาร
- โปสเตอร์
- อื่นๆระบุ.....

16. เหตุผลที่ทำให้ท่านปลูกส้มเขียวหวาน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- () เพราะรายได้ดี
- () ญาติพี่น้องชักชวน
- () เคยปลูกจากที่อื่นมาก่อน
- () อื่นๆระบุ.....

17. ท่านได้รับความรู้ส่วนใหญ่ในการปลูกส้มเขียวหวานมาจากใคร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- () ญาติพี่น้อง
- () เจ้าหน้าที่การเกษตร
- () ตัวแทนบริษัทขายปุ๋ยหรือยาป้องกันและกำจัดศัตรูพืช
- () ค้นคว้าทดลองด้วยตนเอง
- () สื่อมวลชน ระบุ.....
- () อื่นๆระบุ.....

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

18. เมื่อท่านมีปัญหาในการปลูกส้มเขียวหวานท่านปรึกษากับใคร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- () ญาติพี่น้อง
- () เจ้าหน้าที่การเกษตร
- () ตัวแทนบริษัทขายปุ๋ยหรือยาป้องกันและกำจัดศัตรูพืช
- () ค้นคว้าทดลองด้วยตนเอง
- () อื่นๆระบุ.....

19. ท่านเคยเป็นสมาชิกเกษตรกรใดบ้างหรือไม่

- () ไม่เคย
- () เคย ระบุ.....

20. เงินทุนของท่านที่ใช้สำหรับปลูกส้มเขียวหวานได้จาก

- () ทุนส่วนตัว
- () กู้ยืมจากแหล่งกู้ต่างๆคือ
 - () ธนาคาร
 - () นายทุน
 - () เพื่อนบ้าน ญาติพี่น้อง
 - () อื่นๆระบุ.....

ตอนที่ 2 การผลิตและการตลาดส้มเขียวหวาน

1. พื้นที่ปลูกส้มเขียวหวานมีจำนวนทั้งหมด.....ไร่ เป็นของท่านทั้งหมด.....ไร่
 เช่าบางส่วน.....ไร่ เช่าทั้งหมด.....ไร่
 อัตราเช่า.....บาท / ปี

2. ท่านปลูกส้มเขียวหวานพร้อมกันทั้งหมดหรือไม่

- () พร้อมกัน ส้มมีอายุ.....ปี
- () ไม่พร้อมกัน แบ่งปลูกออกเป็น.....ชุด

 รุ่นที่ 1 พื้นที่ปลูก.....ไร่ ส้มมีอายุ.....ปี

 รุ่นที่ 2 พื้นที่ปลูก.....ไร่ ส้มมีอายุ.....ปี

 รุ่นที่ 3 พื้นที่ปลูก.....ไร่ ส้มมีอายุ.....ปี

3. พันธุ์ส้มที่ท่านปลูกระบุ 1.....
 2.....
 3.....

4. แหล่งที่มาของกิ่งพันธุ์

- () ขยายพันธุ์ด้วยตนเอง
- () ซื้อมาจากแหล่งอื่นๆระบุ.....

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

5. ท่านใส่ปุ๋ยรองพื้นก่อนปลูกหรือไม่
 () ไม่ใส่ เพราะ.....
 () ใส่ ปุ๋ยอินทรีย์ ปริมาณที่ใส่.....กก. /ไร่
 ปุ๋ยเคมีสูตร.....ปริมาณที่ใส่.....กก. /ไร่
6. การเตรียมหลุมปลูกส้มเขียวหวาน มีขนาด.....*.....ลึก.....เมตร
7. การเว้นระยะปลูกส้มเขียวหวาน ระยะระหว่างต้น.....เมตร
 ระยะระหว่างแถว.....เมตร (กรณีที่ 1 แถวปลูกมากกว่า 1 แถว)
8. พื้นที่ 1 ไร่ ท่านปลูกส้มเขียวหวานได้.....ต้น
 ขนาดแปลงปลูกกว้าง.....เมตร ยาว.....เมตร
9. พืชแซมส้มเขียวหวาน
 () ไม่มี
 () มี ระบุ 1.....
 2.....
10. วิธีการกำจัดวัชพืช
 () วิธีกล เช่น มีด เครื่องตัดหญ้า
 () สารเคมีฉีดพ่น
11. สวนของท่านมีการกักน้ำเพื่อบังคับให้ส้มออกดอกหรือไม่
 () ไม่มี
 () มี ใน พ.ศ. 2543 ท่านกักน้ำเดือน.....ระยะเวลาที่กักน้ำ.....วัน
12. ระยะเวลาตั้งแต่เริ่มปลูกจนถึงเก็บเกี่ยวผลผลิต ใช้เวลา.....ปี
13. เครื่องทุนแรงและอุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตในสวนของท่านที่มี (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

ประเภท	มี	ไม่มี
เครื่องทุนแรง		
เครื่องพ่นยา		
เรือดน้ำ		
เครื่องตัดหญ้า		
เครื่องสูบน้ำ		
เครื่องกำเนิดไฟฟ้า		

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

14. ท่านจ้างแรงงานในการปลูกส้มเขียวหวานหรือไม่

- () จ้าง
() ไม่จ้าง

15. ในกรณีจ้าง

- () จ้างประจำ.....คน ค่าแรง.....บาท/คน/เดือน
() จ้างรายวัน.....คน ค่าแรง.....บาท/คน/เดือน
() จ้างเหมา.....คน ค่าแรง.....บาท/ครั้ง
เฉลี่ยตลอดปี.....คน

16. ปริมาณส้มเขียวหวานทั้งหมดที่เก็บได้ในปี พ.ศ. 2543 เฉลี่ย.....กก. /ไร่ / ปี

17. สวนส้มของท่านให้ผลผลิตอย่างไร

- () ปีละครั้ง
() ออกตลอดปี

18. การจำหน่ายส้มเขียวหวานของท่านในปี พ.ศ.2543มีการจำหน่ายแบบใด

- () ขายส่ง
() ขายปลีก
() ขายส่งและขายปลีก

ระบุสถานที่ขายส่ง.....

19. ท่านมีการคัดเกรดส้มเขียวหวานหรือไม่

- () มี
() ไม่มี (ขายคละ)

20. ในกรณีไม่มีการคัดเกรด

เดือนที่มีราคาขายสูงสุด.....ราคาเฉลี่ย.....บาท / กก.

เดือนที่มีราคาขายต่ำสุด.....ราคาเฉลี่ย.....บาท / กก.

21. ในกรณีที่มีการคัดเกรด

() เกรด 00เดือนที่มีราคาขายสูงสุด.....ราคาเฉลี่ย.....บาท / กก.

เดือนที่มีราคาขายต่ำสุด.....ราคาเฉลี่ย.....บาท / กก.

() เกรด 0 เดือนที่มีราคาขายสูงสุด.....ราคาเฉลี่ย.....บาท / กก.

เดือนที่มีราคาขายต่ำสุด.....ราคาเฉลี่ย.....บาท / กก.

() เกรด 1 เดือนที่มีราคาขายสูงสุด.....ราคาเฉลี่ย.....บาท / กก.

เดือนที่มีราคาขายต่ำสุด.....ราคาเฉลี่ย.....บาท / กก.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- () กรด 2 เดือนที่มีราคาขายสูงสุด.....ราคาเฉลี่ย.....บาท / กก.
 เดือนที่มีราคาขายต่ำสุด.....ราคาเฉลี่ย.....บาท / กก.
- () กรด 3 เดือนที่มีราคาขายสูงสุด.....ราคาเฉลี่ย.....บาท / กก.
 เดือนที่มีราคาขายต่ำสุด.....ราคาเฉลี่ย.....บาท / กก.

22. ผลผลิตที่ได้รับ (ปริมาณ กก. /ไร่ และคุณภาพ) อยู่ในระดับใดเมื่อเปรียบเทียบกับผู้ปลูกรายอื่น

- () ดีมาก
 () ปานกลาง
 () ค่อนข้างต่ำ

23. ท่านทราบราคาขายส่งหรือขายปลีกที่เป็นจริงหรือไม่

- () ไม่ทราบ
 () ทราบ

24. ทำไมท่านขายผ่านพ่อค้าคนกลาง

- () ขาดพหนะ
 () ไม่สะดวกที่จะนำไปขายเอง
 () ได้ราคาดีกว่า
 () อื่นๆระบุ.....

25. ท่านทราบหรือไม่ว่าพ่อค้าซื้อไปและได้บวกเพิ่มราคาขึ้นอย่างไร

- () ไม่ทราบ
 () ทราบ คือ ประมาณ.....บาท / กก.

26. ผู้ที่มาซื้อไปขายเป็นพ่อค้าจากที่ไหน (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)

- () จากตลาดสี่มุมเมืองด้านเหนือ
 () จากปากคลองตลาด
 () จากสี่แยกมหานาค
 () อื่น ๆ ระบุ.....

27. การขายผ่านพ่อค้าคนกลางที่สวนตนเองพ่อค้าจะ (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)

- () มาติดต่อซื้อถึงสวน
 () มาดูส้มและตกลงราคากันก่อน
 () อื่น ๆ ระบุ.....

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

28. ในการขายแบบคละกันไปปัจจัยซึ่งเป็นตัวกำหนดราคาของส้มได้แก่(ตอบได้มากกว่า1คำตอบ)

- () ขนาดของผลโดยเฉลี่ย
 () สีของผล
 () รสชาติ
 () ราคาท้องตลาด
 () แหล่งที่ปลูก
 () อื่น ๆ ระบุ.....

29. ต้นทุนการผลิต / ไร่

ประเภท	จำนวนเงิน (บาท / ไร่)
ต้นทุนผันแปร	
ปุ๋ยอินทรีย์	
ปุ๋ยเคมี	
ยาฆ่าแมลง	
ยากันรา	
แร่ธาตุอาหารเสริม	
ฮอริโมน	
ต้นพันธุ์	
สารปรับสภาพดิน	
น้ำมันเชื้อเพลิง	
ค่าจ้างแรงงาน	
ต้นทุนคงที่	
ค่าเช่า	
ค่าภาษีที่ดินและภาษีรายได้	

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตอนที่3 ปัญหาและอุปสรรคในการผลิตและการตลาดของส้มเขียวหวานปี พ.ศ.2543

ปัญหาของเกษตรกร

1.ปัญหาโรคและแมลง

() ไม่มี

() มี

โรคที่เป็นปัญหาคือระบุ.....

การแก้ไขปัญหาคือระบุ.....

แมลงที่เป็นปัญหาคือระบุ.....

การแก้ไขปัญหาคือระบุ.....

2.ปัญหาปุ๋ยและยา

() ไม่มี

() มี

ปัญหาคือระบุ.....

การแก้ไขปัญหาคือระบุ.....

3.ปัญหาเรื่องดิน

() ไม่มี

() มี

ปัญหาคือระบุ.....

การแก้ไขปัญหาคือระบุ.....

4. ปัญหาเรื่องน้ำ

() ไม่มี

() มี

ปัญหาคือระบุ.....

การแก้ไขปัญหาคือระบุ.....

5. ปัญหาเรื่องเงินทุน

() ไม่มี

() มี

ปัญหาคือระบุ.....

การแก้ไขปัญหาคือระบุ.....

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

6. ปัญหาเรื่องแรงงาน

 ไม่มี มี

ปัญหาคืออะไร.....

การแก้ไขปัญหาคืออะไร.....

7. ปัญหาเรื่องเครื่องทุ่นแรง

 ไม่มี มี

ปัญหาคืออะไร.....

การแก้ไขปัญหาคืออะไร.....

8. ปัญหาเรื่องการตลาด (ราคา, การจำหน่าย)

 ไม่มี มี

ปัญหาคืออะไร.....

การแก้ไขปัญหาคืออะไร.....

9. ปัญหาด้านคุณภาพผลผลิต

 ไม่มี มี

ปัญหาคืออะไร.....

การแก้ไขปัญหาคืออะไร.....

10. ปัญหาอื่นๆ

 ไม่มี มี

ปัญหาคืออะไร.....

การแก้ไขปัญหาคืออะไร.....

11. ท่านต้องการความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ในการแนะนำในการเพิ่มผลผลิตของส้มเขียวหวานหรือไม่

 ไม่ต้องการ ต้องการ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ในด้าน 1.....
 2.....
 3.....

12. ข้อเสนอแนะอื่นๆ

.....

ผู้สัมภาษณ์.....

วันที่.....

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้